

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA ART I POLITICA

Preu: 30 cèntims - Rambla del Centre, 19 - Tel. 23118 - Subscripció: 3'50 pessetes trimestre

Any VII. Núm. 341 - Barcelona, dijous, 29 d'agost de 1935

A la pàg. 2: El ritme accelerat. Es tracta de militaritzar l'aviació civil, per Ernest Guasp.

A la pàg. 3: El Museu Grévin. Com es fa viure un castell de fantasmes, per Max Thomas.

A la pàg. 4: Fragilitat de la glòria, per Maurice Chevalier.

HORES DECISIVES

La Societat de les Nacions i el conflicte italo-etíop

La situació internacional, a conseqüència de les complicacions sorgides del conflicte italo-etíop, ha adquirit caràcters de gravetat, fins a l'extrem que aquests dies presents s'han volgut paragonar amb els de l'estiu de 1914. La comparació és lícita; però avui es compta amb una força aleshores inexistent i que, si es vol, pot evitar que la tragèdia, de la qual és viu encara el record i tangibles les conseqüències, es repeteixi.

Aquesta força, inspirada en l'esperit del

del conflicte italo-etíop, del paper important que pot exercir la S. de les N., i ha declarat que vol sostenir-la en tot i per tot. És clar que perquè aquest canvi en l'actitud anglesa sigui eficaç, cal una renúncia a la política egoista que tantes vegades ha estat característica d'Anglaterra.

Si França i Anglaterra assumeixen la direcció d'una política d'enrobutament de la S. de les N., fóra més fàcil d'arribar a resoldre el problema de la pau. És clar, caldria que les altres nacions s'unissin

Aquell entusiasme amb què es va a la guerra... quan encara no ha començat

modern dret internacional, és la Societat de les Nacions, que dintre pocs dies — el 4 de setembre — entrarà en escena.

En la postguerra, tothom estigué d'acord a convenir que la diplomàcia secreta havia portat a la guerra i que calia abolir-la. Els ideadors de la S. de les N. pensaren que el sistema patrocinat per ells podia complir perfectament el doble objectiu d'informar la diplomàcia en nous principis i d'evitar que mitjançant aliances de la política dita d'equilibri, es creessin germens bel·licosos.

Instituída la S. de les N., només per pocs temps — quan hi havia homes com Briand, Chamberlain, Scialoja i àdhuc Stresemann, — semblà correspondre plenament al prefixat. Però ben aviat tornaren a treballar els egoïsmes nacionals, i de les intrigues entre bastidors de la S. de les N. es passà al vell mètode de la diplomàcia secreta i es formaren de nou els antics blocs, molts dels quals, però, han tingut una vida efímera. França, adonant-se dels perills que això tenia, ha sostingut la necessitat de la seguretat col·lectiva, considerant indivisible el problema de la pau. Però per més esforços que hagi fet el Quai d'Orsay, el seu pla no ha pogut fer-se efectiu.

Tothom afirma voler restar fidel a la S. de les N., però mentre tant han estat violats tant la lletra com l'esperit del seu pacte fonamental. Ara veurem què resulta de la reunió, la setmana vinent, del Consell, de la qual pot dependre la seva existència i, amb ella, la d'un sistema polític que és el més indicat per a mantenir unides les nacions i garantir la pau.

No volem tenir en compte els averanys alarmistes sobre preparatius bèl·lics per part dels anglesos i dels italians i sobre la possibilitat d'una guerra entre aquests dos països, que, abans que el feixisme arribés al poder, eren els més units en matèria de política internacional. De totes maneres, aquestes alarmes — que preocupen les cancelleries, des de la nordamericana a la turca — haurien de fer obrir els ulls a qui, volent o sense voler-ho, els té tancats, i adonar-se de les exigències de la realitat.

Aleshores veuria la urgència de reforçar la política ginebrina, donant a la S. de les N. aquella força moral — a manca de la material — que s'ha tractat d'afèblir. Unicament es pot aconseguir la pau amb la política ginebrina, la qual és enemiga de tots els imperialismes.

Si ara Mussolini, com amb tota franquesa ha declarat, vol imposar-se a Etiòpia amb la força de les armes, Itàlia ha d'abandonar l'organisme ginebrí, i això en el cas que la S. de les N. resolgui desentendre's del conflicte. Però si, en canvi, la S. de les N. vol exercir les funcions que li pertocuen, Mussolini no podria pertorbar la pau.

En el primer cas, veuríem l'ensorrada moral, si no material, de la S. de les N.; en el segon, l'ensorrada de la política imperialista del feixisme italià, cosa que potser seria el començament de la fi de tots els altres nacionalismes hegemònics.

En aquest moment, dues nacions són els àrbitres de la situació: França i Anglaterra. Laval, com els seus predecessors, manté la política internacional de França d'acord amb el Covenant ginebrí. Anglaterra, però, no ho ha fet sempre així; un exemple recent n'és l'acord naval del 18 de juny amb el Tercer Reich. Al principi, Anglaterra era un dels més fermes puntals de Ginebra, però quan la seva fidelitat al Covenant podia ésser-li un destorb, l'entusiasme britànic per la S. de les N. s'ha apavagat molt. Ara, però, Anglaterra s'ha adonat, amb motiu

també a aquesta política, i entre elles Espanya, a fi d'assegurar la pau al Mediterrani.

La U.R.S.S. — el capteniment reservadíssim de la qual en aquests moments és font de comentaris variats —, la Petita Entesa i la Unió Balcànica, per parlar només d'Estat europeus, són països interessats en l'eficàcia màxima de la S. de les N., i és fàcil de preveure que mantindran els seus punts de vista.

Resten Itàlia i Alemanya. La primera es fa excessives il·lusions sobre l'ajut de França en la seva empresa africana. Per bé que es faci càrrec de les necessitats d'expansió d'Itàlia, no creu que per a satisfer-les s'hagi de recórrer a una guerra.

Alemanya travessa una crisi interior impressionant, encara que es facin esforços per a no deixar-la traslluir a l'exterior. Però àdhuc comptant que s'arribés a una entesa entre Roma i Berlín, creiem que la S. de les N. podria paralitzar tot esforç encaminat a pertorbar la pau.

La pròxima reunió del Consell de la S. de les N. tindrà doncs una importància excepcional. És el primer cas que s'hi tracta de dues grans nacions europees en conflicte, per ara, diplomàtic.

L'hora de la pau o de la guerra està a punt de sonar, i ella decidirà de la sort de l'organisme internacional. Totes les nacions que en formen part han de fer-se càrrec de la responsabilitat que actualment contrauen davant la Història. Però qui en contrau més són França i Anglaterra.

Els Dijous — Blancs

LA FUNCIO

Després de tres nits de ballaruga, la representació teatral de les festes majors foranes és tan tradicional com convenient. Sonant el paradís cobejat, l'una família es pregunta a l'altra, a les envistes de l'estiu: «Que aniran a funció, aquesta temporada?» Perquè ni les peces, que els donen els aficionats locals durant l'any, ni la que els proporcionen els bolos un dia per miracle no són, per a la gent del poble, funció ni res que s'hi assembli, com tampoc no ho són les sessions setmanals de cinema.

La funció és la funció i res més que la funció. El company de junta que fa escapades a ciutat informa, amb tots els pèls i senyals, respecte de les obres que han assolit més èxit i les parts que ho trouen millor. Hi ha la discussió necessària, degut al fet que el vocal former tira per terra el baríton, però tot acaba bé i, d'acord amb les suggerències de l'expert, aquest, el president i el secretari de la societat recreativa l'endemà agafen el tren per a contractar la companyia.

Abans de la invenció de l'autocar, còmics i músics es traslladaven del cap de partit, on havien actuat, a la vila que els esperava, dalt d'un vehicle mig diligència mig faetó, arrossegat per dos cavalls monumentals, plens de flocs i cascavells. Arribaven per allà les set del vespre davant el teatre i, amb l'ajuda dels maquinistes que penjaven les decoracions, entraven l'equipatge al camerino general de sota l'escenari. Els pentinats una mica desfetats i els rostres pintats de les artistes encenien l'escàndol pel veïnat i la jovenalla hi acudia amb la il·lusió de gustar alguna coentor clandestina, però la corista que donava el pit a una criatura a l'estrep mateix del cotxe els llevava bon tros del desig pecaminós.

La faràndula en massa passava a l'hostal i les primeres parts i el director d'orquestra anaven a sopar amb l'empresa a la fonda, mentre més d'una muller sentia baticor en imaginar-se el seu home sopant amb la contralt.

A les deu tocades, afluen els espectadors, per bé que, respectant el costum, no penetraven al teatre de seguida, sinó que es quedaven al jardí, per veure arribar el pendre, els homes, café i les senyores la fresca amb llurs vestits flamants i sota les moreses il·luminades amb vasos de colors. Posat que l'hora de començar trigava més del compte, algun envejós feia córrer que a la fonda hi havia una bacanal que portaria cua i els elements de l'oposició afirmaven que el tenor estava afonit o que el guarda-soltes s'havia descuidat les partitures. Per fi, sonaven els timbres i els directius feien irrupció al clos, vermells com uns perdigots i rosegant un havà, la qual cosa traïa, ultra l'excellència de les libacions, la seguretat que tot s'havia venut i que, a més de cobrir despeses, n'hi hauria per a un esplai escadusser.

Els capbares, encara que tinguessin destinats els seus llocs de preferència, no s'estaven quiets massa estona. Tan aviat se'n veia als passadissos laterals del pati donant a entendre a amics i coneguts que la representació lliscava estupendament, com a les il·lotges de prasceni fent l'ullet a la triple lleugera, però sempre iniciant les oacions sorolloses. Cada entreacte durava gairebé una hora, perquè era qüestió de procurar força ingressos a la cantina i d'allargar l'espectacle fins a les quatre de la matinada per tal que hom pogués dir amb urc: «En vaig sortir que ja clarejava!»

Ara la funció no té aquell punt de sal del temps d'or de la sarsuela, perquè els bastidors ja no són propiats als trenca-colls, i músics i còmics arriben i se'n tornen en pullman, sense deixar ni una anècdota.—S.

MIRADOR INDISCRET

Entre uns i altres...

El tercer centenari de Lope de Vega fou commemorat al Palau de la Generalitat amb una solenníssima sessió que tingué lloc el dimarts a la tarda, a l'antic saló de sessions.

—Serà petit! —exclamava algú dies abans.

Era un optimista. Omplir el saló no fou cosa fàcil.

Per fortuna, la Lliga Catalana, per tal de no deixar en una situació desairada el senyor Duran i Ventosa, conseller de Cultura, havia mobilitat els representants de tots els seus Centres i Ateneus.

Els radicals també feren un esforç. Així, per exemple, a mitja sessió arribà el regidor senyor Domènech.

Planxa!

Totes les entitats i juntes més o menys artístiques i més o menys literàries varen enviar també un representant a la sessió commemorativa de Lope de Vega.

Entre elles la Junta de Arqueologia, el representant de la qual era el senyor Bosch Gimpera.

Un ordenança, en veure'l, el cridà.

—Vingui per act, senyor Rector.

L'anava a col·locar a la Presidència. El senyor Bosch Gimpera va somriure i restà a un banc del públic.

Un contemporani de

Lope de Vega

L'assistent més toca-tarda fou el senyor Mas Yebra, que representava la Cambra de la Propietat.

—Qui és aquest senyor? —preguntà un funcionari.

—Un contemporani de Lope de Vega —li digueren.

Sorpresa d'un fotògraf

Més de la sessió Lope de Vega. El millor de la sessió fou, indiscutiblement, l'arribada, cap al final, del fotògraf oficial de la Generalitat senyor Domínguez.

L'home respirà. Es creia haver fet tard.

—Encara podré treure un magnesi de la Presidència!

Mentre preparava els atuellis anà mirant qui hi havia a la taula presidencial.

Va veure el senyor Pich, el general Sánchez-Ocaña, el senyor Duran i Ventosa...

De sobte, indicant el senyor Rubió i Lluch, preguntà:

—Qui és aquell vellet?

—Es el pare de Lope de Vega —li digué En Rubí.

En Domínguez el tornà a contemplar.

—Carai! Sabeu que es conserva força?

Eufòria

Segons el programa publicat pel Comitè provincial del Real Club Republicano, el Dia de Lerroux a Catalunya durarà tres dies.

—Quin dia més llarg! —comentava un burot de la vieja guardia.

Afegei:

—Ara, però, no podrà dir ningú que sigui més llarg que un dia sense pa.

Tot continua igual

El Cluò Marítim de Barcelona organitzà, durant els dies 15, 16 i 18 passats, uns festivals nàutics a S'Agaró.

El programa anuncià de les festes, redactat tot en català, inserí una llista dels donants de copes i objectes, encapçalada per l'Excm. Sr. President de la República, don Niceto Alcalá-Zamora. A continuació figura

L'Excm. Sr. Ministro de Marina, don Antonio Royo Villanova.

Sensacional? Inexplicable. Es que potser el «simpàtic enemic» de Catalunya ha canviat d'opinió? Fets posteriors demostren que segueix en els seus trete.

Aprofitant un banquet que fa dos dissabtes li oferiren les autoritats de Cádiz, el ministre de Marina va fer acte de contrició públic i notori, i ens va dedicar, entre altres, floretes com aquesta: «que no voldria morir sense veure mort i sepultat l'Estatut, que significa la desintegració de la unitat nacional».

Així, doncs, tot continua igual...

Adaptacions

La companyia valenciana que actua a l'Espanyol va estrenar l'altre dia una obra de Blasco Ibáñez, adaptada.

Era una comèdia.

Algun espectador, però, va sortir defraudat, car havia acudit pensant-se que farien òpera, i ho explicava així:

—Quan vaig llegir que feien una obra de Blasco Ibáñez, vaig pensar que es tractava del Sigrído.

La força del costum

Amena sobretaula a casa d'un conegut periodista, que per no assenyalar massa direm que a més és funcionari municipal.

Hi ha alguns invitats. Un d'ells ens ha contat el següent:

La dona del conegut periodista passa una capsa plena de cigars havans de bona qualitat.

Tothom en pren un.

El conegut periodista en pren dos, tantmateix com si no fos a casa seva.

Es un àngel

A la penya radical del Cafè d'Orient hom llegia la pàgina que l'alfonsí A B C ha dedicat a Emiliano Iglesias, ambaixador d'Espanya a Mèxic i que acaba així:

«Embarcarà en Gibraltar Emiliano, rumbo a Méjico, vajilla española, cristalería española, mantelerías españolas. En voluminoso equipaje va Sevilla, Talavera, Zamora, Eibar, Toledo... y hasta trajes de Tarrasa y Sabadell...»

—Trobo que encara s'emporta poques coses! —exclamà el potentat Matutano.

Ponderables i imponderables

L'inefable Angulo ha dedicat, altra vegada, dues cròniques al Mercat Lliure de Valors de Barcelona damunt el super-rostat Debate, i amb aquella sana intenció que se li coneix, denuncia a l'interventor de l'Estat, senyor Canosa, abusos i corrupteles, però sense concretar-ne cap. Una jap comentava el fet de la següent manera, al pis del carrer de la Diputació:

—Ese Angulo ha metido la pata, y todo por no frecuentar nuestro local. De lo contrario, sabría que este asunto ya quedó arreglado con la intervención de Cirera y Volá.

Onomàstica

La senyora Luisa Gutiérrez Gallego, presidenta del nucli femení del dissolt Partit Agrarió Español en Catalunya, diumenge darrer rebé gran nombre de visites amb motiu del seu Sant, però, a desgrat d'aquestes proves d'afecte, es mostrava molt preocupada:

—Con franqueza: agradezco en el alma su presencia, pero me entristece pensar que ninguna agraria se ha acordado de mí.

—Pues por ese camino de olvido debe usted ingresar en Acción Popular. Usted y su grifón, naturalmente!

Narcissisme

Hi ha nits, a l'Ateneu, que no hi ha manera de fulejar ni l'Instant ni el Ciero, perquè l'un el té acaparat l'Ignasi Agustí i l'altre En Bernat i Duran. Entre consocis se'n parlava fàcciosament:

—Es veu que a les redaccions respectives no els en regalen cap exemplar.

—Ca! Per mi, és un cas de narcissisme: passen el temps rellegint-se els articles...

—Aneu a saber si és per obligar que els altres comprin aquests diaris!

Matèria prima

Fa quinze dies plantejàvem el problema de si fóra de producció, de consum, de crèdit, de treball, etc., una cooperativa de pompes fúnebres que havíem vist anunciada, i supòsàvem que la seva solució resultaria difícil als experts funcionaris del servei oficial. Però es veu que ens havíem equivocat, i que la cosa es ben simple: els propis interessats, almenys (ens referim als cooperadors que hi treballen, no als morts), la donen per resolta i es consideren «Cooperativa de producció», segons resa el paper d'una carta que ens envien ells mateixos explicant-nos llurs propòsits.

Així, doncs, esperem com rediable s'ho farà una cooperativa de «producció» que tracta en cadàvers per proveir-se de matèria prima. No suposem que arribin a utilitzar, enduts pel zel cooperatiu, l'acció directa.

Divorciat casament

El baró de Viver fa circular aquesta missiva entre els addites de «Derecha de Catalunya»:

«...Inútil es decirle la importancia que desde el punto de vista político tiene para

COM S'ORGANITZA UN FEIXISME

BIBLIOTECA ARXIU

EL RITME ACCELERAT

Es tracta de militaritzar l'aviació civil?

nosotros la boda de don Juan, heredero indiscutible de S. M. el Rey, así como de los derechos derivantes de la Ley de sucesión neoespañola o Carlista.

Un carlí recalcitrant, que s'escoltava la lectura, va interrompre maliciosament: —Todo eso me está muy bien, pero se me antoja que ese barón de Viver nos va a resultar una mascota al revés!

Noces cent per cent

El destinatari continuà llegint i encenent-se d'entusiasme: «...De cuantas bodas han hecho últimamente los Príncipes españoles hijos de S. M. el Rey, ninguna tiene una importancia semejante, por ser esta boda entre Príncipes y por ser el Príncipe en quien por renuncia de los derechos de sus hermanos recaen los derechos que por tradición a su familia corresponden; tradición familiar que se unió indestructiblemente a los destinos de España, sintiendo sus alegrías con las del país y sus tristezas fueron también tristezas de España.

—Que no corra tan aprisa, el barón, porque antes debemos de conocer el pensamiento de don Alfonso Carlos! — comentà el carlí desconfiat.

El "cop de sabre"

—Espera, hombre, espera, que ahora viene el meollo de la carta. Todo lo que te he leído, no es más que un prólogo! «...La Junta de Gobierno de «Derecha de Cataluña» decidí, como antes apuntábamos, organizar la adquisición de un presente digno de la persona a quien se dirige y que será una demostración más de que en Barcelona y en Cataluña, al igual que en el resto de España, el ideal monárquico sigue inquebrantable y que son muchos los lugares de España que esperan de la dinastía destrerrada la salvación de sus bienes...»

—No prosigas — féu resoltament el carlí —, que si se trata de dar una peseta, también la daré! —Claro, ya se advierte, al final que uno se trata de exigir a nadie sacrificios que no pueda realizar» — conclougué l'afortunat destinatari.

Genç d'upa

Entre els que integren la junta formada a l'efecte, figuren, com a més coneguts, el comte de Montseny, don Fernando Alvarez de la Campa, don Félix de Sentmenat, el marquès de Balanzo, Josefa Cros de Senillosa... —Ay, quién es esa dama? — preguntà la baronessa de Segur. —Toma, una de las grandes amistades de Martínez Anido! — contestà la marquesa de Montsolís.

Conat d'embarcament

Dijous passat, al punt d'arriar l'escala del Ciutat de Palma, després de la darrera pitada, hi pujà, a grans gambades, el periodista-poeta Josep Janés i Olivé, al qual el públic dedica una entusiasta ovació creient que es tractava d'un passatger que havia tallat just, però el desengany glaç les sangs a lliurar un sobre-carta a l'encarregat de la bústia. Un reporter de La Noche, que contemplà el ràpid espectacle, respirà per la ferida: —Ja deia jo: no pot ésser que la vaca del Comercio doni per a tant!

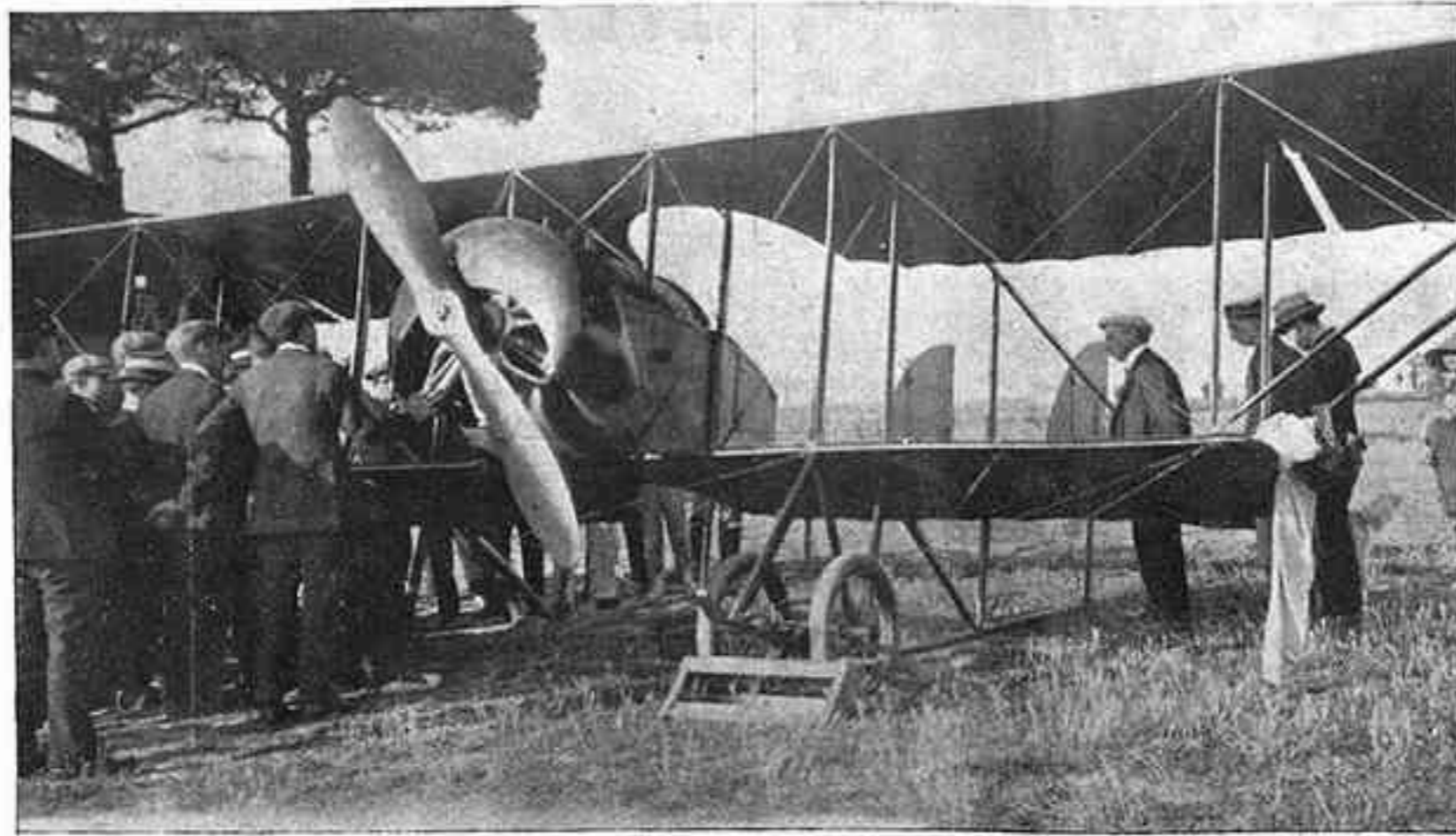
Toponímia

A Sitges, en temps de la Dictadura, es donà el nom de «Glorieta García de la Peña» a la Fraga, un recó molt típic de sota el Baluard, com a premi als fervors monàrquics d'aquell tinent d'alcalde. Les pintades de què què hagué de suportar la placa indicadora no tingueren fi ni compte, fins que l'Ajuntament republicà la substituï per «Glorieta García Hernández». Però ara, García de la Peña és gestor municipal en representació dels dos cedistes de la vila i, cada vegada que passa per aquell indret, posa cara de prunes agres, una mica més agres que de costum, perquè sempre està agrejat. —No se apure usted, pues pronto brillará, otra vez, su ilustre nombre! — s'afanyà a dir-li un company del Consistori, tot pensant en el precedent de la Plaça Medinaceli, de Barcelona.

Qüestió de quatre dies

En constituir-se a Sitges l'actual ajuntament, En Vidal i Guardiola traçà un programa d'obres públiques i se l'endugué a Madrid. Visites a ministeris, gestions, recomanacions, etc. En tornar, el famós tècnic financer visità els seus amics i, tot donant-los un cop a l'espatlla, els digué: —Nois, he estat de sort; és només qüestió de quatre dies... Però els dies passen i la Joana balla. El cert és que arriba la segona Festa Major de la legislatura de predomini lliguer sense que es pugui posar cap primera pedra, ni suprimir el pas a nivell, ni aixecar, de planta, el grup escolar. Sortint a l'encontre de les crítiques, la setmana passada En Vidal i Guardiola afirmava, creient-se amb més mèrits que En Badia: —Es una llàstima, perquè a l'octubre ja seré poder; només és qüestió de quatre dies...

Quan la calor i la persistent manca de cohesió en la majoria coalitzada han determinat el tancament de les Corts, ha estat facilitada una relació de les sessions celebrades i de les lleis aprovades, final d'etapa del famós ritme accelerat. Segons aquesta nota, al cap de cent dinou sessions, el Parlament ha sancionat cent vuitanta-dues lleis. Cal reconèixer que és un veritable rècord, més tenint en compte que es tracta d'una

Un dels primers aparells de l'Escola, construït pels Tallers Hereter (1918)

marxa enera impresa al ritme que portava la República des de la seva instauració.

Aquestes cent vuitanta-dues lleis representen l'obra de la contrarevolució desfermada per l'afany d'eixamplar la base de la República.

I, com si això encara no fos prou, per sobre de la somnolència de les batalles sense enemic que han estat les cent dinou sessions celebrades, queden encara en peu tot de propòsits i ambicions revisionistes, en forma de projectes de llei rondinats a mitja veu en presència de quatre gats endormiscats per la més eufòrica digestió, que marquen les fites d'una nova i més audaç empena del ritme accelerat.

D'entre tots ells, mereix especial atenció el projecte de llei llegit en una de les darreres sessions, el de les noves bases orgàniques de l'aeronàutica, en el qual hi ha un apartat referent a l'aviació civil, que ha desvetllat fonaments sospitosos i que dona actualitat a un tema tan desatès i interessant com el de l'aviació civil.

L'esmentat apartat diu: «Es crea un organisme director de l'aviació civil. A més a més, organismes executius regionals i locals, el funcionament dels quals es determinarà en les disposicions posteriors, corresponent a aquests organismes autoritzar inspeccions en tot el territori nacional o de sobirania, incloses les regions autònomes, de tota activitat aèria de caràcter particular, organitzat

ció, material, personal, terrenys i finalitats, concessió de títols, creació de rutes aèries, aeròdroms civils, direcció del tràfic aeri, coordinació dels serveis nacionals amb els estrangers, propaganda aèria, etc., etc.»

Encara hi ha en el dit projecte de llei un altre apartat de la base primera, més concís, però que deixa veure més clar el propòsit animador: «Integraran l'aeronàutica nacional l'administració central aeronàutica,

les forces aèries, els seus serveis especials, l'aviació civil, tant la pertanyent directament a l'Estat com als particulars...»

La qual cosa vol dir prou clarament que l'aviació civil, malgrat que potser seguirà anomenant-se així, de fet deixarà d'ésser aviació civil i passarà automàticament a ésser un element militar.

Això, que fins ara els comentaristes han qualificat només de vaga sospita, és una realitat d'un verisme superior a les possibilitats transitoris de què frueix la llibertat d'expressió.

Deixant de banda, per aquest motiu, una major precisió en l'anàlisi del propòsit inspirador d'aquest projecte de llei, recollim alguns comentaris dels suscitats entre els elements civils que practiquen l'aviació i que han estat al marge de tota atenció per part de l'Estat fins que els seus actuals dirigents es proposen prestar-n'hi ara una de massa exagerada i controlar potser en excés allò que no han tingut mai cura de conrear.

Només fa divuit anys, els pilots civils espanyols tan sols eren reconeguts com a tals per la Federació Aeronàutica Internacional, que era qui provava llurs aptituds i els lliurava un títol.

Fins quinze anys després, o sigui només fa tres anys, els pilots civils espanyols no rebien un títol emès per l'Estat Espanyol, que ara ja projecta d'anexionar-los a la seva organització oficial o militar, ja que tot ple-

gat passarà a dependre del ministeri de la Guerra o del futur de la Defensa Nacional que es projecta a base de fondre en un de sol els dos actualment denominats de Guerra i de Marina.

El pilot civil espanyol en possessió d'un títol oficial de la Federació Aeronàutica Internacional des de 1919, no tingué un títol oficial de l'Estat fins l'any 1933. Quan l'Estat Espanyol reconegué oficialment els pilots civils espanyols que posseïen títols de la Federació Aeronàutica Internacional, els exigí certificats d'aptituds expedits per escoles, no oficials — que encara no n'hi havia —, sinó només oficialment reconegudes. En compensació, des de fa molt poc temps, l'Estat facilita una hora de vol gratuïta cada mes als pilots civils en exercici si no tenen més de trenta-cinc anys, i si en tenen més, o sigui si tenen més drets adquirits i més conseqüent afició, aleshores, se'ls engenga a Can Taps.

Fora d'això i del dret reconegut als pilots civils de viatjar per les línies aèries amb rebaixa si hi ha lloc vacant (aquest bitllet rebaixaix no es ven sinó una hora abans de la de sortida), l'Estat no ha fet més que subvencionar Aero Clubs amb tan remarcables diferències com la de concedir trenta mil pessetes a l'Aero Club madrileny i al de Catalunya, posem per cas, quatre mil.

Aquests són tots els mèrits de l'Estat que ara es projecta de convertir en drets autèntics sobre l'aviació civil.

En contraposició, enumerarem els drets autèntics que es poden reconèixer a un ciutadà quan arriba, si els seus mitjans econòmics li ho fan possible, a posseir el títol de pilot civil.

L'aprenentatge, que és caríssim (una hora de vol costa als voltants de cent cinquanta pessetes), s'ha de fer a llicions alternes (a fi de trobar diversitat de condicions meteorològiques) de vint a trenta minuts.

Un pilot civil necessita setze o divuit hores intel·ligentment aprofitades d'aquest aprenentatge. Multiplicant aquest nombre d'hores per l'import abans consigna de cent cin-

Pel que fa als drets de duana, els aparells han de pagar pel nombre de motors amb què estan equipats: monomotors, de dos a quatre motors, i de més de quatre motors.

Un monomotor paga al voltant de cinc mil pessetes. O sigui que una avioneta Klem 40 HP, per exemple, que es pot trobar al mercat (estranger, naturalment) per unes 14.000 pessetes, en paga 5.000 de du-

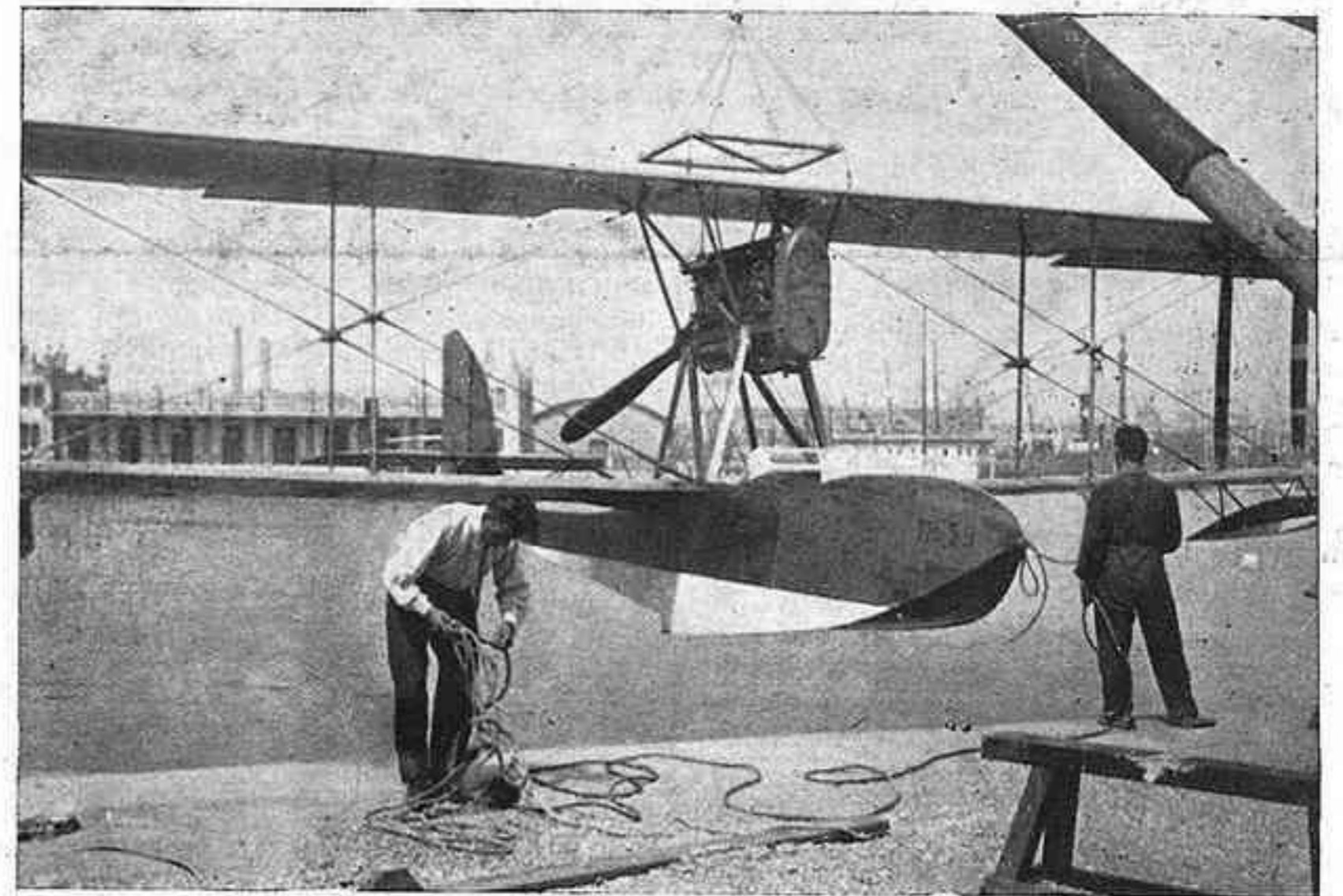

Els hangars que els Tallers Hereter posseïen al camp de la Volateria, avui ocupat per l'aviació militar

na. En canvi, un gros avió monomotor de transport, que pot arribar a costar 600.000 pessetes, paga les mateixes 5.000 pessetes de drets aranzelaris que una avioneta Klem.

Una tal desproporció és extensiva als altres tipus de classificació. Per exemple, hi ha trimotor d'un cost aproximat de 150.000 pessetes que paga a la duana tres vegades el que l'abans esmentat monomotor d'un cost quatre vegades superior.

Dels seixanta-cinc pilots civils que hi ha a Barcelona, no posseïen aparell propi

Una de les darreres fotos del pilot català Manuel Colomer (†)

quanta pessetes per hora, resulta que els vols necessaris per a adquirir el títol costen aproximadament dues mil set-cents pessetes.

Després s'ha de sotmetre a un examen pràctic davant comissaris oficials, que són un delegat de la Direcció general d'Aeronàutica, un altre de la Federació Aeronàutica Internacional, el director de l'escola i els professors. Després, encara, un examen teòric sobre meteorologia, teoria mecànica, etcètera.

Aprovats aquests, primer l'un i després l'altre, aconseguix el títol i aleshores pot volar tant com li plagui, sempre a raó de cent cinquanta pessetes l'hora, llevat d'aquella hora mensual que li proporciona de franc l'Estat si no té més de trenta-cinc anys.

Mentrestant, entre les dues escoles, reconegudes oficialment, de Barcelona no posseïen més enllà de sis aparells disponibles per a pràctiques de vol.

Es clar que el lector haurà pensat que el millor és que el pilot posseïxi aparell propi.

A més a més, les possibilitats adquisitives dels pilots civils, descomptant llur posició social, estan sotmeses a unes disposicions aranzelàries tan arbitràries com les següents:

ERNEST GUASP

Una mica d'història

Serà útil, ara que el conflicte entre el Duce i el Negus esguerra les vacances dels polítics europeus i enfosqueix l'horitzó, fer una petita cita històrica recordant les vicissituds de l'admissió d'Etiòpia a la Societat de les Nacions. S'hi veurà, cosa instructiva i pròpia per a suscitar reflexions, els canvis d'opinió dels països interessats, en aquest relativament curt període.

Les opinions sobre l'entrada del nou candidat no eren pas unànimes, en 1923.

Itàlia, representada pel comte Longino Mandare, ex-ambaixador d'Itàlia a París, s'havia constituït en padrina d'aquest bateig internacional d'Etiòpia i defensava a peu i a cavall el seu ingrés a Ginebra.

Henri de Jouvenel, representant de França i partidari de l'acostament entre els dos països que fins més tard no havia de tenir lloc, era partidari de l'admissió d'Etiòpia

per al Nil Blau, el cotó, etc. Per això, després d'escoltar els informes de Jouvenel (favorable) i de Halifax (advers), es guardà de decidir i ajornà per a l'endemà la continuació de les negociacions.

A la nit, el polític romanès obrí a l'atzar un llibre publicat a mitjan segle passat, i, a la poca estona, fou gran la seva estupefacció.

L'endemà, en reprendre's la discussió, Titulesco, dirigint-se al representant anglès, llegí un tros d'aquell llibre de la nit anterior. Es tractava de L'Origen de les Espècies, de Darwin.

Parlant de les formigues, el naturalista anglès diu que n'hi ha de dues menes: les mestresses i les esclaves, i que aquestes últimes regnaven principalment a Europa, sobretot en els països democràtics com Suïssa i Anglaterra, i àdhuc que les d'aquest

Això és... Ual Ual (foto aèria presa en desembre de 1934)

en tant que era del gust de la «germana llatina».

Lord Halifax—president de la Comissió política de la S. de les N. i que després havia d'ésser virrei de les Índies i ara és ministre de la Guerra del govern Baldwin—s'oposava, en nom d'Anglaterra, amb totes les forces a l'admissió, sostenint que Etiòpia vivia encara en un estat medieval i l'esclavitud hi era una cosa corrent i legal.

Aleshores, Titulesco era ministre de Romania a Londres i al mateix temps delegat del seu país a la Societat de les Nacions. La seva competència política i la seva vàlua diplomàtica li havien fet recórrer una ràpida carrera i havia arribat a vice-president de la Comissió política de l'organisme ginebrí. Li pertocava el paper d'àrbitre.

La veritat, Titulesco no tenia una opinió massa precisa sobre Etiòpia, ni potser havia sentit parlar mai del llac que uns mapes escriuen Tana i d'altres Tsana, ni s'havia adonat de la importància de l'aigua d'aquest

darrer país eren les més durament tractades, sotmeses a la disciplina més rigorosa; però el resultat d'aquesta disciplina era un bé per al progrés.

Lord Halifax—fair play—renuncià a argumentar més basant-se en l'esclavitud, i parlà d'una violació ètica d'un tractat de 1881 sobre el contraban de guerra, afegint que segurament Titulesco no trobaria cap excusa en Darwin.

De totes maneres, Etiòpia fou admesa a la S. de les N., i Titulesco redactà personalment la comunicació.

D'aleshores ençà, les coses han canviat de la manera que tothom sap: els papers d'Anglaterra i d'Itàlia respecte a Etiòpia s'han intercanviat. La història dona voltes, i una d'elles és que aviat Titulesco haurà de tornar a arbitrar en una qüestió ètica, car la pròxima reunió de la Societat de les Nacions hauria d'ésser presidida pel cap de la Petita Entesa.

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics
Correu: Apartat 190 BARCELONA
Telèg: "Carburas" Mallorca, 232 Telèfon 73013
CARBUR DE CALCI; Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcu-bion (Corunya) :: OXIGEN 99 % DE PURESIA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova :: ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova :: FERRO MANGANES i FERRO SILICI :: SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces de seda, cotó i altres teixits :: CALEFACCIO INDUSTRIAL -de laboratoris i domèstica :: GENERADORS, BU FADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA
PRESSUPOSTOS ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

EL MUSEU GREVIN

Com es fa viure un castell de fantasmes

Com, encara existeix el Museu Grévin? Quantes vegades no es sent dir això. Quantes persones creuen el Museu Grévin desaparegut amb la Gran Roda i la Galeria de les Màquines, i semblen sorpreses si els diuen que el vell museu de figures de cera és més vivent que mai i que milers de persones hi vénen cada dia a contemplar l'efigie del criminal més audaç dels temps moderns, de l'aviador que acaba de realit-

tats els documents d'autenticitat. Posseim també un barret de Napoleó. És clar que els barrets de Napoleó abundan. S'ha dit que en tenia dos mil, cosa que realment ens sembla exagerada. Sigui com sigui, el nostre és autèntic. Sembla el barret per terra, i un cortesà s'afanyava a recollir-lo i guardar-se'l. El nostre barret prové del descendent d'un d'aquests cortesans. Te-

L'entrevista de Francesc I de França i Enric VIII d'Anglaterra al camp del Drap d'or (Atois), segons la interpretació del Museu Grévin

zar una gesta sorprenent, o de l'home polític més en vista del moment.

Fundat en 1880, sota la impulsió del dibuixant Grévin que hi veié un mitjà de realitzar algunes de les seves obres, per un grup de persones al cap de les quals hi havia Arthur Meyer, el Museu Grévin no és pas el més antic, puix que el Museu Tusandari de Londres és avui dia gairebé centenari i que el Museu Curtius de Munic ja existia en l'època de la seva fundació, sense parlar dels «gabinets fantàstics» que feien furor a Montmartre en aquell temps. No gens menys, el Museu Grévin no és pas un dels menys originals i dels menys celebres. Els seus fundadors s'han esforçat a renovar el gènere i nosaltres seguim llur tradició.

Ens repugna, per exemple, presentar figures aïllades i busquem la decoració, els conjunts i les escenes pintoresques. En certs museus, hom s'interessa a reunir col·leccions molt especials, com per exemple la sèrie de tots els reis d'un país. Nosaltres som més eclectics. Reservem un amplí lloc a l'actualitat i crec que en aquest domini hem batut records. Quan l'assassinat del president Doumer hem pogut col·locar l'efigie de Gorguloff en menys de quaranta-vuit hores. Es que no és pas cosa de no-res realitzar les nostres maniquins. Cal primerament fer un bust de fang. Sobre el fang es treu tot el que correspon a l'empremta dels cabells i de les celles. Es refà el bust en guix que hom emmolta i és d'aquest motlle que es treu el bust de cera. Per últim, sobre el cap de cera cal posar d'un a un els cabells, les pestanyes i les celles, després maquillar-lo... Abans, ens hauria calgut una setmana per a totes aquestes operacions. Si hem arribat a una tal rapidesa avui, és perquè els nostres obrers han assolit una gran habilitat, que tenim menys sorpreses en les barreges de cera i de primer cop ja ho entrem.

En tant que és possible treballem segons la naturalesa, però hi ha casos en què ens cal emprar els documents. Quan l'afer Oustric esclatà ens trobàrem en una gran dificultat. Com tenir la imatge d'Oustric? No tenim cap document, res. Vaig saber per recomptes que el famós estafador anava cada dia al Palau de Justícia passant per un cert passadís entre les dues meitats cinc i les dues. Vaig apostar el nostre escultor en un recó del passadís que durant deu dies prengué crous i s'esforçà a fixar en la seva memòria els trets d'Oustric. I vuit dies després que l'escultor hagué acabat el seu bust, poguérem mostrar una imatge extremadament viva.

En una certa mesura, som com els periodistes, obligats a proveure l'actualitat. Així, per a la Volta a França, sempre executem per endavant el bust dels probables vencedors, de manera que puguem presentar la imatge del vencedor el mateix dia de l'arribada. El vencedor de la Volta és, cada any, el que atreu més gent. Jugant sobre llur sort, vàrem fer així mateix els bustos de Costes i Bellonte abans que sortissin en avió a travessar l'Atlàntic i els poguérem presentar al públic en el moment d'aterrar. Fou un bonic èxit.

Fer i fet, les actualitats són més aviat un escur per als visitants, però el que constitueix el fons del nostre museu són les escenes històriques. Cal dir que posem molta cura a executar-les. Així, en 1889 cridàrem l'historiador Frédéric Masson per a reconstituir el quadro de Napoleó a la Malmaison.

D'altra banda, posseïm peces històriques d'un gran valor. És l'autèntica banquera de Marat, aquella dins la qual fou assassinat, la que figura en el quadro de la mort de Marat. L'adquirírem en 1885 i en posseïm

nim, a més a més, un got, un gerro, un rellotge i fins un bidet, amb la marca de l'emperador.

Vestim els personatges de l'actualitat amb gran cura. Les granotes de Costes i de Bellonte eren copiades de les autèntiques. El públic, evidentment, no s'adona d'aquests detalls, però és que aquestes peces, demés d'ésser interessants per a refutar les objeccions, constitueixen uns records emocionants.

Es divertit de constatar les contradiccions que ens val l'exactitud històrica de les nostres escenes. Un dia vaig rebre una carta d'un americà que havia fet un estudi sobre Marat, fent-me remarcar que el ganivet que havia mort el tribú estava, en la nostra escena, posat del cantó dret i, per consegüent, no havia pogut tocar el cor. Això em féu posar perplex i em vaig apressar a una verificació. Vaig poder comprovar que la nostra representació era correcta, car el ganivet, per bé que posat a la dreta, estava inclinat de manera que havia de tocar la punta del cor. Un altre dia, un visitant em féu observar que en l'escena de la consagració de Carles VII un patge tenia uns rosaris a les mans, i això era un anacronisme, car en aquella època no existien els rosaris. Però tanmateix teníem raó, ja que el rosari fou inventat per Sant Domènec, que visqué abans que Carles VII. Ja es veu que el públic mira prim i cal que posem atenció en tots els detalls.

Les reaccions del públic sovint són curioses. Els visitants del museu coneixen prou bé aquell home adormit que se'u en un banc en la primera sala, amb un diari a la mà (que els bronistes pesats ens prenen sempre que poden). Doncs bé, una vegada li posàrem a les mans un exemplar de *Le Gaulois*. Quan Arthur Meyer va saber-ho, en protesta, dient que això semblava voler dir que la lectura de *Le Gaulois* era un eficac soporífer. Canviàrem doncs aquest diari pel *Petit Parisien*, i també en rebérem una protesta. I així successivament amb *Le Matin* i *Le Journal*. Ens haguérem de decidir, per acabar amb les protestes, de posar a les mans del dorment la innocent *Cote Desfossés* o el *Journal Officiel*...

Hi hagué una època en què teníem una sèrie de quadros representant la història d'un crim. A fi de fer més impressionant l'escena de la guillotina, posàvem cada cop al cadafal el cap del criminal del dia (que guillotinava molt, ara fa trenta anys). Un dia, el meu pare veié arribar al seu despatx una dona de dol rigorós. Era la mare del criminal, que venia a implorar que no li fos infligida aquesta nova humiliació després de tot el que havia sofert. Evidentment, el meu pare accedí a aquesta petició tan legítima i, des d'aleshores, quedà suprimida aquesta escena.

Fa tres anys, un alemany em vingué a trobar i em reprotxà haver exhibit Hitler conversant amb Hindenburg (*). «Creieu — em digué — que el mariscal Hindenburg rebria així aquest aventurer polític?» Vaig respondre-li que, al capdavant, Hitler podia haver-se trobat amb el mariscal pels passadissos del Reichstag, o en qualsevol indret públic, i que aquella escena era, si no veritable, almenys versemblant. Després, aquell alemany es deu haver adonat, i potser a costa seva, de la «versemblança» del nostre quadro.

Tenim un públic fidel que ens visita amb regularitat. Molts vénen a veure d'home del dia, pregunten als empleats on és, i se'n van de dret. Cal dir que, desgraciadament, els criminals són els que atreuen més la gent; després vénen els esportistes, després els polítics. Els nois de les escoles admiren les escenes històriques, el comentari de les quals han llegit en els llibres de text. I, contràriament al que es podria creure, les vedettes del cinema o del teatre són les menys freqüentades.

MAX THOMAS
Director del Museu Grévin
(Copyright Opera Mundí)

(* Una foto d'aquesta escena aparegué en el n.º 163 de MIRADOR.

Aquest número ha passat per la censura

GUTENBERG, S. A.

Fàbrica de maquinària per a les Arts Gràfiques

Nàpols, 215 - Telèfon 55723 BARCELONA

Mirant a fora

Literatura futurista

Del manifest de Marinetti publicat a la Gazzetta del Popolo, de Torí

Una intimitat metòdica i progressiva de l'home amb les rudesses de la natura, tal és la utilitat naturalista de la vida colonial.

...La necessitat còsmica de la guerra, de la qual proclamem el valor higiènic, descongèstionant i excitant des de fa vint-i-sis anys, rejuvencix el cos humà i en purifica l'esperit.

La guerra entre dos països els diferents nivells dels quals actuen com estimulants provocadors, obliga el perfecte soldat colonial, ja atebit per les selves xaragoloses i el sol anemiant del Sahara líbica, a coure's literalment, amb la seva metralladora furi-bunda, enmig de la calor asfixiant dels 60 graus que regnen en l'interior d'un auto blindat ràpid. Amb el casc d'acer sobre el seu cap, comprimeix fins a l'explosió la seva intrepidesa espiritual-física, així com la seva agressivitat encarada a la mort de l'enemic, condició indiscutible de la seva pròpia sobrevivència.

Aquest auto blindat ràpid, conclusió metàl·lica del tractor agrícola, realitza un sà i viril naturisme futurista, per tal com refina i centuplica l'heroisme de l'home i la seva noblesa.

Seny

Un subsecretari del ministeri Nitli, que viu fora d'Itàlia des de l'èxit de la Marxa sobre Roma, ha dit, comentant els darrers esdeveniments:

—Quan vaig ésser elegit diputat per primera vegada, per una enorme majoria, el meu pare va dir-me: «No et fuis dels cavalls que s'embalen de seguida ni dels pobles que s'entusiasmen fàcilment».

El pla del general

El general de Chambrun, consogre des de fa poc de Laval, ha fet una carrera militar excepcional. Havent començat de soldat ras, arribà a ésser d'estat major i a ocupar llocs importants. Comandant la regió de Fez, va saber deturar l'avenç d'Abd el Krim abans que arribessin els reforços posats sota l'alt comandament del mariscal Pétain.

—Aleshores—explica el general—, vaig ésser reemplaçat per un dels meus companys. I des d'aleshores que no som gaire amics. I això que quan vingué a reemplaçar-me, ho vaig posar tot a la seva disposició: la casa, els mobles, el servei i, cosa més preciosa que cap altra, el meu pla, fruit de tant d'estudi, el pla que havia d'esclafar Abd el Krim. Ara que el meu substitut té circumstàncies atenuants. Va trobar el meu pla genial, l'adoptà i el presentà als seus superiors com si fos seu. Aquests el trobaren tan absurd, que el meu company estigué a punt d'ésser rellevat.

Goering i les condecoracions

Sobre el seu nou uniforme, però que Goering no lluirà fins el dia en què sigui nomenat mariscal de l'Air, totes les condecoracions ja hi són posades. N'hi ha tantes, que l'última és un simple botó amb les lletres F. H., que volen dir: Forsetzung Hinten... segueix al dors!

Una frase de Goebbels

Almenys, hom la hi atribueix. I encara que no l'hagi pronunciada, la pràctica la confirma:

—Els alemanys s'accontenten perfectament bé amb dos partits polítics: l'un al poder, l'altre als camps de concentració.

Capital i província

La popularitat de Laval és gran a Roma, sobretot d'ençà de la recepció donada en honor seu a l'ambaixada de Roma, en el seu darrer viatge.

En aquesta recepció, una senyora elegant que li fou presentada, li digué:

—Excel·lència, sóc parisenca...
—Oh, quina enveja!—féu Laval—. Jo només sóc auvernyès!

L'etiqueta a la U. R. S. S.

D'ençà que la U. R. S. S. ha establert contacte amb el món occidental, a les cerimònies oficials es veuen indumentàries burgeses: frac, smoking, vestits escotats i llargs. Però com que tot és comú als ciutadans moscovites, els vestits no són tornats sempre amb la promptitud necessària. Per això persones que diuen saber el rus asseguren haver llegit a la Pravda aquest avís: «Els camarades als qui han estat prestats vestits de nit, smokings i joies en ocasió de les visites dels nostres distingits hosts, són pregats per darrera vegada de tornar els esmentats objectes sense dilació. Els articles manlleuats i no tornats al cap de tres dies de publicat aquest avís, seran cobrats als manlleuadors.»

Compreu BRISAS Revista il·lustrada

Selecció d'Art, Literatura, Modes, Decoració, Esports, etc.

EL CIUTADA MES IL·LUSTRE DE CHICAGO

Jane Addams

Jane Addams ha mort.

El món perd amb ella una gran dona, un ésser de vàlua excepcional, tot el bondat activa, la irradiació del qual s'estén al llarg de cinquanta anys de tasca incansable, consagrada a alleujar la misèria humana.

Europa no coneix d'ella sinó la seva obra d'escriptora i la condició de llorçada amb el Premi Nobel de la Pau; però és difícil de donar una idea de la seva immensa popularitat a Amèrica.

Un dia que una important delegació es-

liberals, sense cap color polític o confessional. La seva finalitat és la d'ajudar cadascú a desenvolupar les seves capacitats, sense exercir mai la més mínima coacció moral.

El qui hagi tingut el privilegi de veure Jane Addams a Hull House en conservarà tota la vida un record inesborrable. Allí era a casa seva. Hi vivia; hi tenia, cada dia, a les hores de menjar, el cap de la taula. Ella omplia els plats, però era costum que els homes servissin el café.

El vestíbul de Hull House està ornat amb un retrat de tamany natural, representant una dona jove, vestida senzillíssimament de negre i amb una rosa a la mà. És un retrat de joventut de Jane Addams, la major animadora social que Amèrica hagi tingut mai.

La seva popularitat era immensa. Després d'haver estat la seva invitada durant quinze dies, vaig anar a una botiga a fer-li enviar algunes flors. Quan vaig donar l'adreça de Jane Addams, el florista n'hi posà deu vegades més de fetes que jo havia encarregat.

De vella soca americana —descendent dels colons del *Mayflower*—, Jane Addams s'interessava per les qüestions socials des de la seva més tendra infantesa. Tot just tenia tres anys, havia d'estrenar un abrigit del qual es sentia orgullosa. Anava a posar-se'l per assistir a l'ofici del diumenge, quan son pare li féu observar que hi havia criatures que no tenien abric. Així li fou una revelació trasbalsadora. Més tard, també la trasbalsà veure captaires que recollien detritus de verdura pels voltants dels mercats.

Passat temps, pogué explorar tots els graus de la misèria humana. Res no li repugnava. Fou inspectora de carrers, en una època en què el desgavell era deplorable, i aconseguí una reorganització model dels serveis que li havien estat encomanats.

No és exagerat de dir que tots els progressos socials realitzats a la Nordamèrica occidental en aquests darrers cinquanta anys han estat concebuts a Hull House per Jane Addams.

Aquesta dona que respirava la bondat, la serenitat i una dolça energia, es mantingué singularment jove d'esperit fins al darrer dia. No tenia prejudicis de cap mena i s'interessava apassionadament per les idees noves.

Hull House estatjà durant algunes setmanes una xicoteta que volia escriure'n un llibre. Era una noia que feia bonic i anava molt extremada, a la darreríssima moda. A una visitant li va semblar tan inquietant, que va expressar a Jane Addams alguns dubtes sobre la jove escriptora.

—No ens hem de fixar en les aparençes—respongué la vella senyora—. No es pot mirar la joventut d'avui amb els nostres ulls d'ahir.

Aquesta dona excepcional no fou mai pregonera d'unes idees fixes i va saber evolucionar amb el seu temps.

Jane Addams deixa dos llibres que resumeixen l'obra de la seva vida: *Vint anys de Hull House* i *Vint anys al servei de la pau*. Amb els títols només ja n'hi ha prou per a entreveure el que va fer Jane Addams per a la humanitat.

ADÈLE SCHREIBER

(Copyright «Europa» i MIRADOR)

MITO
CAMISER ESPECIALISTA
EXIT EN LA MIDA
JAUME I, 41
Telèfon 41655

Canòdrom Guinardó
CURSES DE LLEBRERS
Tots els dimarts i dijous nit i dissabtes i diumenges, tarda i nit.
AVUI, DIJOUS, VETLLADA DEDICADA A LA BARRIADA DE
Gràcia amb motiu de la Festa Major
PISCINA GUINARDÓ
oberta al públic a partir de les 8 del matí.
Entrada general, 0'50 ptes.
Entrada al recinte i preferència, una pesseta.
Mitjans de comunicació: Autobusos Roca, sortida del carrer de Pelayo. Autobusos Lesseps-Avinguda de Maragall. Tramvies d'Horta. Taxis col·lectius de la Plaça Catalunya.

Jane Addams

trangera visitava Chicago sota el guiatge de l'alcalde de la ciutat, un dels visitants preguntà:

—Qui és el ciutadà més il·lustre de Chicago?

—Jane Addams—respongué l'alcalde sense vacillar.

En 1889 Jane Addams fundà Hull House, que després havia d'ésser tan cèlebre. Fou el primer *settlement* o colònia de gent cultivada establerta en els baixos fons.

Hull House es troba en ple barri dels gangsters de Chicago i consisteix en un grup de cases de maons vermells que no es distingeixen en res de les cases veïnes. Es compon d'habitacions per als matrimonis i per als solters, i posseeix la seva pròpia oficina de correus, el seu teatre i la seva biblioteca pública. Situat enmig d'aquell barri temible, Hull House no està mai tancat i és sempre accessible a tothom. Quaranta persones pertanyents a totes les categories d'intel·lectuals habiten Hull House i es dediquen a l'activitat social. Hi són acollits els més miserables dels immigrants per a fer-ne americans. Aquesta transformació s'opera amb la més noble simplicitat. Al Hull House es practica la regla de donar i de rebre amb la més gran naturalitat. Uns col·laboradors tenen la missió d'instruir els desgraciats confiats a llur cura, però en canvi aprenen d'ells força coses. Els infants dels quals es vol fer americans aprenen, abans que res, que no han d'avergonyar-se mai de llurs pares ni de llur origen. Se'ls fa comprendre que un estudiant amb coll i corbata no és pas superior a la seva mare que ha conservat al cap el seu modador de pàgodes.

Hi ha innombrables clubs adjunts al Hull House. Una vegada per setmana hi ha la reunió del club negre, els membres del qual reproduïxen d'una manera commovedora els usos parlamentaris dels blancs. Hi ha el club de les mares, que es reuneixen tres cops per setmana. Hi ha tallers de pintura, d'escultura, escoles de dicció i de teatre. Cada dia es formen grups nous segons les necessitats i els gustos dels pensionistes temporers. Aquests deixen Hull House així que han trobat llur camí en la vida americana, per a deixar lloc als vinguts de nou. Hull House és una institució de les més

CAMPING

—Els grans de café s'han de tirar a la llei?

(Gringoire, París)

LLORENS
RAMBLA DE LES FLORS-30

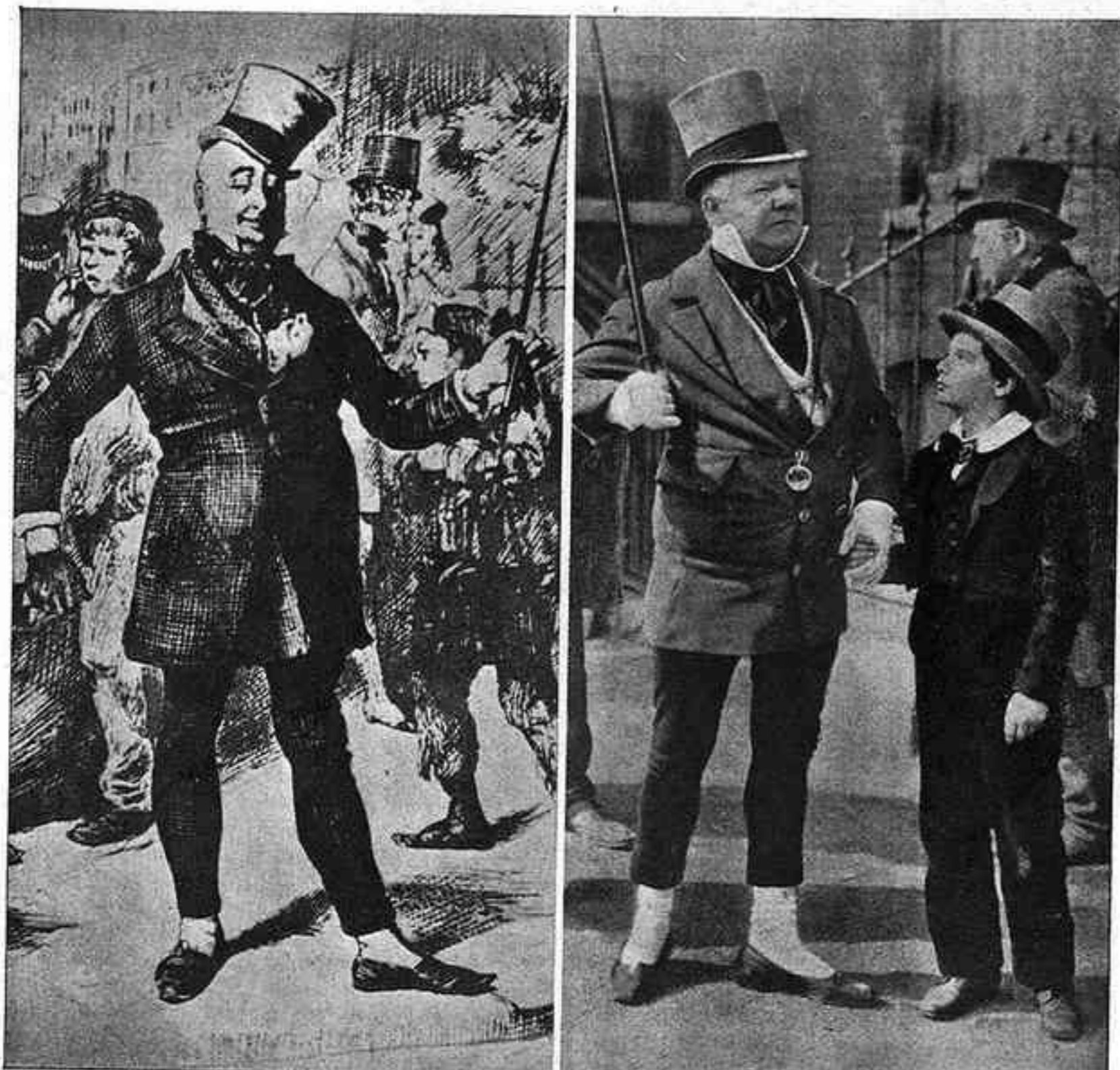
EL CINEMA

Perspectives sobre la pròxima temporada

Diuen que la temporada passada va ésser, per a la majoria dels empresaris, una mala temporada. Nosaltres podem fer un inventari brillant recordant, com feiem dies enera, els bons films que hem tingut ocasió de veure; però presentar aquest inventari com a brillant, es veu que resulta sarcàstic per als empresaris, els quals han hagut de bregar amb una competència escandalosa, amb el ple de les vint línies (assumpte publicitari) i amb les febres socials i polítiques

resolts amb un xic més de seny. Sincerament, patim en veure com la publicitat moltes vegades aparta dels bons films la gent sensata; com un film de gran qualitat és a vegades llençat amb un menyspreu dels propis interessos, quan, amb un xic d'intel·ligència i un xic també d'aquell entusiasme impagable que en el món salva tantes i tantes coses, la pel·lícula conixeria una carrera gloriosa.

Les sessions MIRADOR varen ésser en el

Una escena de «David Copperfield» segons una il·lustració de l'època i segons el film

que en el curs de la temporada han començat la via pública. I ara tenim als empresaris altra volta davant els problemes que planteja l'edificament de la temporada que començarà tot seguit.

El que resulta palpable és que els bons temps del negoci han passat i no tornaran. Ha passat irremissiblement aquella situació que permetia que el negoci marxés sol, sense la cooperació de la intel·ligència. Ara les coses s'han complicat. L'espectacle s'ha encarat i el públic ha apujat també les seves exigències. La sobreabundància de producció permet abstenir-se i triar, permet preferir, i, per tant, els problemes publicitaris s'han tornat problemes d'intel·ligència. S'hi han tornat, perquè abans no ho eren.

Encara, per les cases de cinema en trobem d'ingenus que es creuen que anunciant la seva pel·lícula amb tantes centimetres a base d'uns quants adjectius—que de tant prodigar-se han deixat d'ésser eficaços—, fa gent ha d'anar a correu a veure la pel·lícula. És inútil que l'experiència els desenganyi amargament. Abans de culpalar-se ells mateixos, acudiran a tota classe d'explicacions per a donar raó del buit de la sala. La idea que els mètodes publicitaris s'han de canviar totalment sembla que no acut al pensament d'aquells caps de publicitat que continuen creient que la intel·ligència no té res a veure amb el llençament dels films.

Al cap i a la fi, tot el problema publicitari consisteix a trobar el públic apte per a cada film, puix que cada film té el seu públic, i tot el seu èxit estriba en el fet que el film trobi els seus espectadors. *Sor Angèlica* té un públic, un públic que li ha proporcionat un èxit. *Viva Villa* té també el seu, que també li ha valgut un èxit extraordinari.

Esperem que ara que la temporada s'està preparant en els despatxos dels distribuïdors i dels empresaris, els problemes publicitaris seran novament estudiats i en benefici del públic, que també és el nostre, seran

seu temps un exemple d'aquest entusiasme que permeté—qui podrà negar-ho?—que més d'un film trobés tot seguit el seu públic. Un exemple, diem, perquè és incontestable que hi ha altres mitjans factibles al marge de la rutina de l'anunci de centimetres i dels adjectius poca-soltes i esbravats.

Ara, fullejant els catàlegs de les cases que l'un darrera l'altre arriben a la nostra taula, veiem títols que ens fan més peremptòries les reflexions suares formulades. El somni d'una nit d'estiu, *Sequoia*, *Byrd al Pol*, *David Copperfield*, *Passaport a la fama*, etc., etcètera. No volem anticipar-nos. Efectivament, tot seguit tinguem tota la documentació a la mà, hem de fer, com cada any, una llista de títols que sigui com un avenç del que serà la temporada 1935-36.

Som de la natura dels impacients i ens sembla que els altres, en aquest cas els nostres lectors, participen també d'aquesta impacència. Es doncs amb la convicció de satisfer un xic aquest afany com més aviat millor, que la setmana que ve donarem una llista d'aquells títols que, pels antecedents que hem pogut recollir, prometen quelcom.

Una de les perspectives més accentuades de la temporada que ens va al damunt és l'augment de la producció dita «nacional». Hi haurà una quantitat de films nacionals que farà feredat, i és que, encara que sembli mentida, l'única nota francament optimista de la temporada liquidada ha estat el rendiment obtingut amb la producció nacional. I ara ens va al damunt una allau de productors i capitalistes que han portat a l'existència una quantitat tal de films, que ara el que potser succeirà serà que no els podrà absorbir el públic addicta a aquest gènere.

Una altra qüestió que ens té impacients és la de veure com s'endegarà la qüestió dels dobles. Si els mètodes s'ajustaran més a les exigències autèntiques del públic. No es tracta de suprimir els dobles, puix que no estem per les utopies i fóra inútil negar que hi ha públic prou insensat per a exigir-los, però sí que fóra pertinent que el nombre de còpies originals s'augmentés a fi de satisfer les demandes de tants cinemes de reestrenes i de cinemes de fora que demanen projectar els films en la versió original.

Els distribuïdors tenen la paraula. JOSIP PALAU

L'EGOISTA

—Actualment, els vestits de bany són ben indecents!
—Jo només trobo indecent el de la meua dona.

PANORAMA Fragilitat de la glòria

Els espectadors tenen la paraula

Una casa productora britànica ofereix així com quaranta mil pessetes a la millor resposta que li arribarà a un qüestionari la primera pregunta del qual és: «Quin llibre o quina obra de teatre, de tema històric o de pura imaginació, voldrieu veure portada a la pantalla?»

Les altres preguntes fetes al públic són sobre quina opinió li mereixen els progressos del film anglès, els films de «guardaroba», els films seriosos i còmics, etc. La casa també vol saber quin lloc cal reservar al factor sentimental, què es pensa del film en colors, i del valor de la star en relació al tema.

Films cars

Malgrat la duresa dels temps, a Hollywood es faran alguns films el cost dels quals es preveu que passarà del milió de dòlars. La Fox en té dos en el seu programa: *Way down East* i *Under two Flags*; la Radio, *Els darrers dies de Pompeia*, i *Tres Mosqueters*; la Metro, la *Història de Dues Ciutats*, i la Warner, *Charge of the Light Brigade*.

Notícies curtes

Jack Conway és el postor en escena de la *Història de Dues Ciutats*, segons l'obra de Dickens. En el repartiment figuren Ronald Colman, Isabelle Jewell i Reginald Owen.

Steinhoff s'ha encarregat de portar a la pantalla la vida de Wagner, amb importants ajuts oficials, morals i financers. Modestos, no creiem que els directores de la cinematografia alemanya hagin pres aquesta determinació a causa de la lectura de l'article de Josep Palau que MIRADOR publicava fa quinze dies.

Pauline Frederick (quants anys fa que no l'havíem vista a la pantalla?) torna a filmar. La pel·lícula és *Ramona* i el director Eugen Forde.

Ann Harding i Gary Cooper seran els intèrprets de *Peter Ibbetson*, realitzat per Henry Hathaway, autor de *Tres Llancers Bengalis*.

La primera travessia aèria del Canal de la Mànega fou realitzada el 25 de juliol de 1909 per Louis Blériot, que esmerçà 37 minuts de Calais a Douvres i guanyà les mil lliures esterlines ofertes pel *Daily Mail*. Aquest memorable episodi serà reconstituït en el film *La Conquesta de l'Aire*, de Robert Siodmak, en el qual Charles Lefaux té el paper de Blériot.

Repartiment de *Koenigsmarkt*, tret de la novel·la de Pierre Benoit: Elissa Landi, John Lodge, Pierre Fresnay, Jean Max, Jean Yonnel, Marcelle Rogez, Raymond Rouleau, André Dubosc, Prieur, Antonin Artaud.

Arqueologia cinematogràfica

En una reunió sobre temes cinematogràfics celebrada a l'Institut d'Estudis Polítics Internacionals, un dels temes que es tractà amb més interès fou el de la conservació dels films.

El film és, en efecte, un preciós enregistrador d'esdeveniments, unes vegades, i una obra d'art, altres vegades. Qui tindrà cura de triar i guardar, entre la immensa

amb tots els mitjans físics i químics a llur disposició, a restaurar aquells documents preciosos, els quals seran estatjats en el Museu d'Art Modern.

Aquest Museu d'Art Modern ha rebut un donatiu important de la Fundació Rockefeller—es parla de cent mil dòlars—, per a la seva cinemateca. Les pel·lícules seran degudament classificades per orde cronolò-

Un film de 1923 amb Marlene Dietrich i Harry Piel

massa de cel·loide que s'arriba a produir al món?

A Itàlia, la Direcció general de Cinematografia ha començat ja a formar el primer nucli d'una futura cinemateca, en la qual no es vol que siguin únicament films italians els recollits, sinó de tot el món.

A Anglaterra, per iniciativa del British Film Institute, serà fundada una Llibreria Nacional del Film, amb el doble fi de preservar per a sempre les pel·lícules jutjades dignes, tant del punt de vista artístic com documental, i de fer-ne possible la projecció per motius crítics o instructius. De cada film rar se'n treurà una còpia, a fi que no s'hagi de projectar l'original. És té la idea de film obligatori el dipòsit d'una còpia de tot film realitzat a Anglaterra i àdhuc de tot film que s'hi projecti.

Als Estats Units, s'ha descobert una rica mina d'incalculables cinematogràfics, a la Biblioteca del Congrés, a Washington. Fent el trasllat al nou local, dels arxius del dret d'autors han sortit centenars de pel·lícules prehistòriques, algunes ja del tot inaprobables i irremissiblement perdudes, però d'altres encara desxifrables i aprofitables. Tot d'especialistes es dediquen a hores d'ara,

gic i per temes. La institució s'ha dirigit a les cases productores d'arreu del món demanant, gratuïtament o a preu especial, exemplars de films.

Segons *The Nation*, de Nova York, la primera sessió donada per l'esmentat museu ha estat molt apreciada. Aquest programa inaugural comprenia:

L'escena del bes de *La Vidua Jones*, film de May Irwin i John Rice, anterior a 1900; *L'Atac contra el ràpid*, tingut per la primera obra del gènere de l'Oest, rodat en 1903 per un operador al servei d'Edison; una mostra d'un nou tipus de dibuixos animats, *L'Alegria de Viure*, obra de dos joves artistes francesos.

Recentment, el Museu ha adquirit nombrosos estudis fotogràfics fets a la Universitat de Pensilvània, entre 1880 i 1890, per Edward Muybridge. No es tracta de cinematografia, sinó de noranta sèries, de vint-i-quatre fotos cada una, representant les fases successives d'una mateixa acció. Els dirigents de la nova biblioteca senten per aquesta adquisició la mateixa alegria que un bibliotecari de llibres que pogués obtenir una Bíblia de Gutenberg o una primera edició de Shakespeare.

Els milers de xicots que viuen en els ravals obscurs de totes les ciutats del món poden tenir la perspectiva d'una vida ampla i independent procurada per una carrera d'artista de music-hall, tal com l'he tinguda jo mateix quan era un marrec vagabund pels carrers de París. Ells també poden somniar d'arribar a artistes de music-hall o de cinema parlant.

Crec que el que atreu la joventut cap al teatre és més l'ocasió que ofereix d'exterioritzar-se que no pas la benestança pecuniària que se'n pot treure. N'hi ha, de totes maneres, que consideren el treball de

Es perquè tenim fe en una providència benevolent que aguantem el cop, i l'anticipació de la glòria i de la fortuna amb la qual ens delectem és de vegades més agradable que la seva realització mateixa, car l'anomenada no ve pas sense les seves companyes habituals: les responsabilitats i les decepcions, a les quals és encara més sensible un temperament d'artista marcat per la sort.

Encara que jo hagi hagut de lluitar tant com la majoria dels altres artistes abans de surar, no penso pas posseir un poder d'endurança més gran, o uns dons més

Maurice Chevalier visita Luton, ciutat la principal manufactura de la qual són els barrets de palla

l'artista com un mitjà fàcil i agradable de guanyar-se la vida. Aquests creuen que és una dreuera que conduïx a la fortuna. I és exacte... si teniu sort.

És justament perquè depenem tant de la sort en el món del teatre, que els actors som la gent més supersticiosa del món. La nostra vida és governada per la sort molt més que el que pugui ésser-ho la vida de ningú. Les coses més infimes poden significar per nosaltres tota la diferència que hi ha entre la fama de mil veus i la més pobre obscuritat.

Es per aquesta raó que al teatre només es troben temperaments naturalment lleugers. No hi ha pas lloc per al pessimista inveterat... Encara que, de tant en tant, pugui venir alguna hora de *cajard*. Jo he tingut les meves, com els meus camarades.

brillants que els dels meus camarades artistes de music-hall menys «arribats». Però he tingut la sort d'ésser sostingut moralment per certes persones—i en particular la meua mare—que tenien fe en mi i la confiança de les quals he posat interès a justificar. He volgut ésser un gran artista. He volgut expressar a l'escena tot el que sentia en mi, i quan ballo, quan canto, poso el millor de mi mateix en el meu número.

La majoria de nosaltres estem tan atrafegats en la nostra lluita per assolir el cim, que fins que hem adquirit una certa independència no trobem temps de mirar al nostre voltant i veure on som.

Crec que si poguéssim apreciar la nostra reeixida des del punt de vista psicològic, arribaríem a concloure que hem pagat el nostre èxit molt més car. Però l'artista de music-hall no té gaire temps per a consagrar-lo a consideracions psicològiques. Així, per exemple, sempre m'ha estat un reconfort moral pensar que milions de persones que treballen durament per a guanyar el pa de cada dia, han oblidat llurs penes i fatigues veient-me a l'escena o a la pantalla. I com que la meua mare em va inculcar afició a l'estalvi, he pogut arrearconar una part dels diners que he guanyat, i penso retirar-me dintre alguns anys i fruit d'una vida plena de lleures.

Es de terner, de totes maneres, que al cap d'un o dos anys d'una peresa durada, enyorí l'olor del maquillatge. Heus ací una de les contribucions de l'actor. No podem ja allunyar-nos de l'escenari. Ens fa sempre falta la sensació de l'estrena i els aplaudiments del públic.

Hi ha poca gent que s'adonin de l'estricta rutina que s'exerceix darrera la decoració. La vida no és pas sempre fàcil, àdhuc per a la vedette. Tots els nostres instants són agabellats, des que ens llevem fins passada mitja nit, pels assaigs, les conferències amb els directores, els intervisus, les proves d'eliminació a l'estudi, etc. El dia a l'estudi no s'acaba mai.

Com més popular és un artista de cinema, més gran és l'esforç que ha de rendir en la producció d'un film, perquè necessita llargues hores de sojorn davant els sunlights, sota la calor tropical d'un estiu californià. I quan un comparsa ocupa el nostre lloc per a ajudar a l'arranjament dels reflectors i dels aparells, moment en què podríem esperar respirar una mica, cal assajar l'escena següent i estudiar els gestos que han d'ésser filmats tot seguit.

Se'n pot creure quan diem que les vedettes dels talkies guanyen llurs sous amb la suor, al peu de la lletra, de llur front. I, és clar, no poden dispensar-se de posar en llur treball, els uns, la fantasia, d'altres, el sentiment, que és el que fa córrer la gent als teatres.

Aleshores, qui podria trobar estrany que de vegades ens preguntem si els milions que guanyem valen l'esforç que fem?

Un crític anglès deia no fa gaire temps que, en els nostres dies, la principal qualitat d'una vedette de cinema és sobretot entendre en negoci. Per dissort, la vedette no pot mai esperar que arribi el retir i la tranquil·litat de què frueix l'home de negoci que ha fet fortuna.

A despit d'aquests inconvenients—i, fet i fet, quina és la professió que n'és exempta?—, els diners que guanyo amb el meu art fantasista em procuren, en definitiva, força satisfaccions.

La prova que he «trionfats» és que el marrec de Mènilmontant ha superat els obstacles del seu humil naixement i del seu medi.

En el món dels artistes, l'èxit té la vida curta i la glòria és ben fràgil. Però des del moment que puc posar una mica de felicitat, o almenys de distracció, en la vida dels altres, ja estic content.

MAURICE CHEVALIER
(Copyright Opera Mundi)

Des del setembre, compreu el 15 de cada mes
CINE-STAR
magazine cinematogràfic

PUBLI-CINEMA
Passatge de Gràcia, 57. - Telèfon 79681
Local dotat de clima artificial CARRIER
Sessió contínua de 3 tardes a 1 matinalada
SEIENT. UNA PESSETA
CURIOSITATS MUNDIALS
Interessants reportatges U. F. A. exclusius
NOTICIARIS D'ACTUALITAT MUNDIAL segons visió PARAMOUNT i ECLAIR JOURNAL; exclusius.
DE WILSON A ROOSEVELT
Interessant documental de la vida del poble nordamericà

EL TEATRE

AL MARGE D'UN CENTENARI

Lope de Vega a Montjuïc

En sortir l'observació que formularé, es celebrará, o s'haurà acabat, l'homenatge a Lope de Vega. Ignoro, a hores d'ara, el procés d'una iniciativa que declaro haver-me sobtat. Vull dir que no sé si és de l'Ajuntament, o de la Generalitat, o, el que costa un xic més de creure, fruit d'una companyia o empresa privada, extrem que s'esbrinarà, potser, a l'hora de pagar els plats, cas que se'n trenquin, com és possible. Em reca, hagi sortit la idea de qui es vulgui, que no s'hagi infós a la commemoració el contingut catalanès que la història i el sentit comú aconsellen. Que, com en casos i situacions semblants, hagin estat els aficionats al teatre víctimes de la ignorància en què en punt al coneixement de les pràctiques escèniques romanen els gatzarejadors oficials i particulars. Em sap greu, finalment, que amb l'avall, manifest o encobert, de les corporacions públiques, es falsegi la veritat i s'entabli el públic. Que les persones que per llur situació semblen cridades a donar llum, domini fum, com s'acostuma a dir.

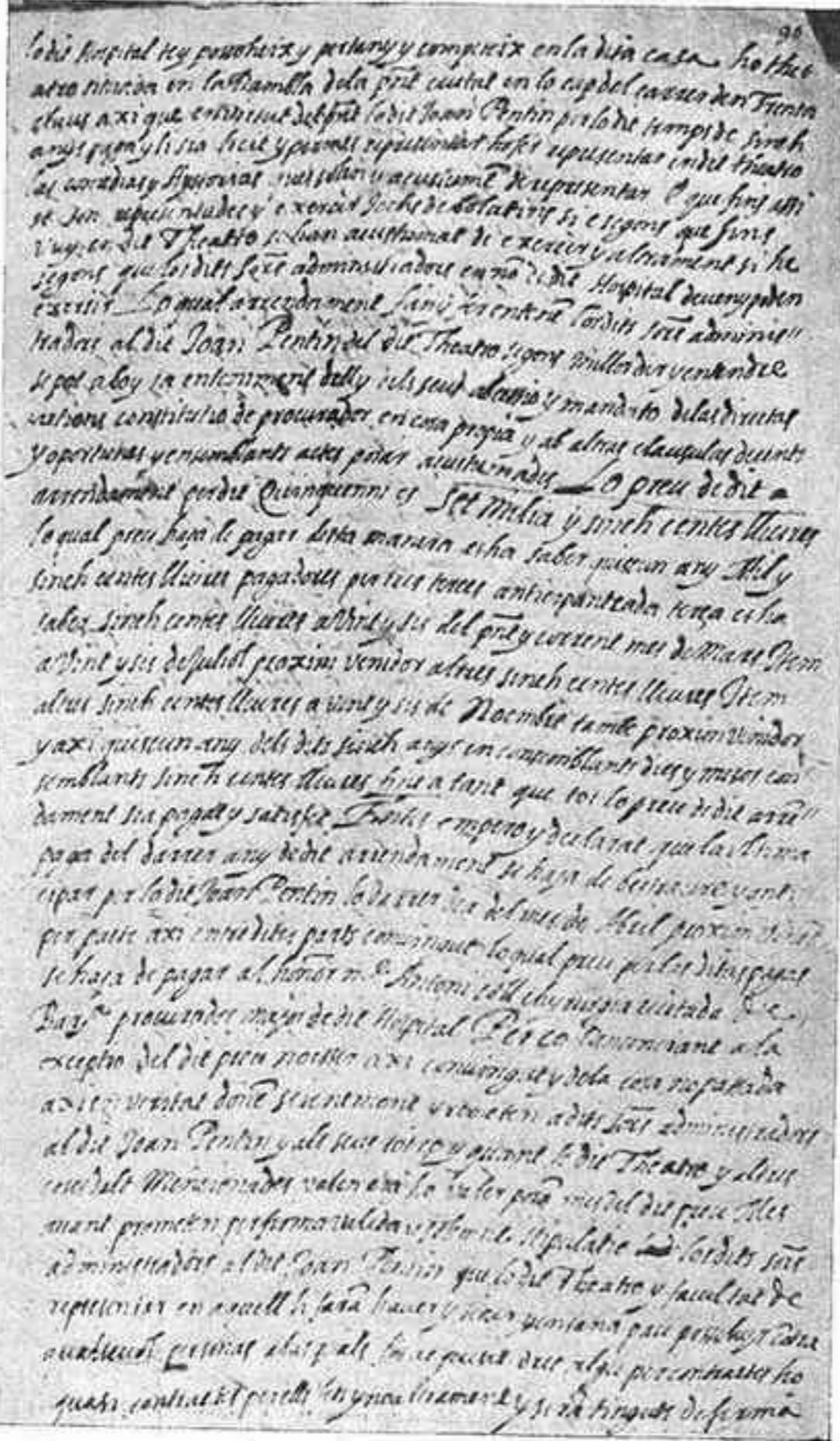
Lope, sàpiguen-ho els promotors del centenari vinent, ja que els de l'actual han fet saltar, no pot ésser representat a l'aire lliure. Com ell, cap autor espanyol antic ni modern. Ni al mig d'una plaça ni amb claror artificial, si no es vol que allò que havia d'ésser una evocació, esdevingui una «verbenat». El tòpic rebregadíssim que és la descripció de les taules trepitjades per Lope de Rueda, que presideix el volum de les comèdies de Cervantes, com fa descripció que de la vida dels comedians nomades escriví Agustín de Rojas, elements amb els quals nombre d'investigadors de pa sucat amb oli solen fer-se un garbuix de mil dimonis, no serveix la més mínima relació amb l'existència i l'obra de Lope, vingut a aquest món de mones quan Madrid comptava ja amb dos teatres que emprant els noms dels propietaris dels terrenys damunt dels quals s'alçaven, es digueren de la Pacheca i de Burguillos. Teatres, per la resta, en els quals, com en el de la Cruz, establert quan el poeta només tenia quinze anys, és de suposar que es representarien totes, o gran part, de les seves comèdies. Per una cosa o altra gaudi Lope de Vega, arran mateix de la seva apogeu esclatant, d'un prestigi i una autoritat assequibles als enteniments superiors.

Ni el «carro de la farándula», llastimosament confós a l'hora actual amb els carros agenciats pels autes del Corpus — úniques comèdies representades al carrer — ni «el tablado de la antigua farsa», ni les «carátulas fantasmagorizadas», menys encara les atxes de vent, llocs comuns maneats amb enfadada persistència pels tocacampans periodístics, tenen res a veure amb els «Corrals» espanyols i amb el mode com les comèdies de Lope eren posades en els teatres de Madrid i en els de les capitals on es representessin. Pel que fa a casa nostra, únic extrem que m'interessa, cal saber que al començament del segle XVII — el millor moment de Lope de Vega — disposava ja Barcelona d'un coliseu formal. No pas d'un colobert amb conxell amb les cases de l'entorn. Res de patis d'En Llirmona, ni cosa que ho semblés. No. D'un teatre amb tot els ets i uts, les particularitats del qual confio d'anotar algun dia. Mentre busco l'oportunitat faig gràcia al lector del gràfic inclòs en el present article, peça arqueològica treta avui a la llum, després de tres-cents vint-i-nou anys de soterrament.

Dir que la producció de Lope fou coneguda i estimada dels barcelonins tant almenys com pogués ésser-ho dels madrilenys, no implica cap despropòsit. Pensi's que bona part dels «autors» o caps de companyia presents com a amics o fervents de Lope, reclaren un dia o altre al teatre barceloní. No hem de creure que el repertori que act explotarien fos distint del que presentaven en altres llocs — salvades, naturalment, les limitacions imposades al dramaturg per la censura governativa i fins i tot pels dirigents de l'Hospital, primmirats fins al capdamunt en aquest particular —, que no possessin, sobretot, el màxim interès a jugar un autor la benevolença del qual els interessaria especialment; un autor que ultra ésser per si una garantia, s'havia alcat de primer autòntic i com aquell que no diu res, «amb el ceptre de la monarquia còmica». Sentat que el teatre de Lope fou del domini dels barcelonins contemporanis del poeta, em resta afegir, per tal de constatar l'error sofert per quants recolzen la seva erudició sobre el segle d'or castellà en la referència que de l'època de Lope de Rueda donà Cervantes, que el fardell, les samarres, les barbes i els gaiats esmentats per l'autor de La Galatea — no sempre ho ha d'ésser del Quixot — havien estat, en començar el 1600, substituïts per un equipatge variat, i fins a cert punt quantios. Tinc cabalment a l'abast de la mà un inventari de la roba

que una companyia comandada per un «autor», de nom Diego López de Alcaraz, cap de formació inclòs per un panegirista de Lope en el nombre dels addictes al dramaturg, parent pròxim, penso, d'Elena Osorio, portà al nostre teatre l'any 1607. L'indument de la colla López de Alcaraz hauria esballat Lope de Rueda.

El senyal per a judicar que Lope regnava als teatres de Madrid com a amo i senyor, que tenia en la Cort el centre de les seves activitats, que no sabia de les trifolgues i

Una cara del primer contracte d'arrendament del teatre barceloní formalitzat el dia 25 de març de 1606 entre els administradors de l'Hospital i Joan Pentin, empresari autoritzat per l'escriptura a representar ho fer representant durant cinc anys i pel preu de set milia i sinch centes lliures, «las comedias y Hystorias que solen y acostumen de representar e que fins así se son representades y exercir Jochs de bolatins si e segons que fins tuy en dit Theatro se han acostumat de exercir y altramnt si he segons que los dits Sors administradors en nom de dit Hospital devien y poden exercir». El nom de Joan Pentin correspon doncs al primer empresari barceloní.

del pintoresc dels còmics rodabouts ni no era per indicis, la tenim — prescindint i tot de la seva popularitat, de la seva reputació d'home extraordinari i de la relació estreta i constant que mantingué totsemp amb els comedians de més nota — amb el concepte que tenia de les companyies foranes o ambulants, per ministeri de la llei força reduïdes durant els segles XVI i XVII. En estampar per primera vegada les seves comèdies — crec que en 1620 — digué obeir el determini al desig d'impedir que ultra adrefiguraries i estrangularies, les hi robessin «estos que llama el vulgo al uno Memorilla y al otro Gran Memoria, los quales con algunos versos que aprenden, mezclan infinitos suyos bárbaros en que ganan la vida, vendiéndolas a los pueblos y Autores extramuros».

Sobre les atxes de vent, que és tant com dir representar Lope amb llum que no sigui la diürna, cal manifestar solament que les funcions, al llarg dels segles XVI i XVII, s'acordaven a l'ortiga i posta del sol. Els preceptes en aquest sentit arribats a promulgar en temps de Lope, no tenen fi ni compte. Finat tot just el dramaturg, reproduí Felip IV una disposició, recordada mantes vegades en el transcurs dels anys, per la qual es manava «que la comedia se empiece a las dos en el invierno y a las tres en el verano, para que no se salga tarde». Hi ha també, d'aquest temps, diversos manaments prohibitius de l'empleu d'atxes al teatre. En plena apoteosi de Lope posaven les autoritats una cura extraordinària que els espectadors «entren y salgan temprano de las comedias, de suerte que salgan de día».

Que a Madrid s'aprofitin del traspàs de Lope per a fer el Carnestoltes, passi. Que amb igual motiu ens comportem nosaltres com uns perfectes olles, no ho concepim decent. Com resulta empipador parlar una hora i altra de teatre, sense conèixer-ne la història, ni tenir preparació, ni res. L'enúig, en tot cas, excusaria el blâme adreçat als organitzadors de l'homenatge a Barcelona, la fallada més grossa dels quals estrema a no haver pensat en el bonic que hauria fet, per exemple, replasmar la nostra sala d'espectacles en el període viscut per Lope. Després, no haver aprofitat l'oportunitat d'extreure del repertori de Lope dues o tres comèdies en les quals Catalunya o els catalans hi som posats en joc. Per a honorar Lope com ho fou dies enera a Tivoli, o com ho és actualment a Montjuïc, es bastaven una «Asociación de la Prensa», un «Centro Andaluz» o una «Casa de Murcia». Em jugaria un peix que qualsevulla d'aquestes entitats o una altra per l'estil hauria inclòs en el programa descabellat al Poble Espanyol la proclamació d'una «Miss Dorotea», afegit que hauria anat com l'anell al dit.

JOSEF ARTIS

Les misèries dels cafès concerts

El llampant envaeix els nostres barris populars. Les reformes il·lògiques hi fan més estralls que mai. I aquesta fúria vandàlica destrueix o mutila les coses vives, que exhalen un encis veritablement poètic.

La il·luminació indirecta i la fantasia d'uns pintors de parets, que es nodreixen de les deixalles abominables d'un decorativisme parisenc caigut temps ha en desuetud, han convertit la Criolla i el Sagristà en unes botxes de nuit impersonals i standarditzades. Al bar del Peret fa anys i panys que no hi posem els peus. Ara l'han batejat amb el nom pretensió i cursi de *Cau d'Art*, que té la virtut de suggerir els espais més putrefactes i, per tant, d'alarmar les persones sensibles. I tot el que abans era fresca espontaneïtat i sinceritat animal ha esdevingut artifici i afectació. Les altres Tavernes dels Tenors que s'han inaugurat — aviat n'hi haurà una a cada cantonada — fan pena de debò. El Corral de la Pacheca o Peña Lope de Vega del Pe de la Creu — música, canto, literatura, versos —, decorat amb tota l'escenografia de teatre espanyol del XVII, d'aquella que jeu abandonada en qualsevol magatzem polsós i sinistre, i que només veu la llum de la bateria quan aquell monstre d'Enric Borràs sent la necessitat imperiosa de fer El Alcalde de Zalamea: aquest Corral, fa un tufet insuportable d'entourage d'Aurea amb els seus saltironets de cabreta folia, i ens fa recordar amb neguit de malson aquell memorable homenatge a Lope, celebrat a Tivoli, gràcies al qual un senyor Rodríguez Pineiro podrà transmetre el seu nom a la posteritat. El Celler Bohemi del carrer Lancàster, bric-à-brac monstruós, fira de mostres d'estils, enfarfegat magatzem d'antiguitats, que als carrers de la Falla o de la Corribia faria un gran efecte, però que a dues passes del carrer Nou fa una veritable angúnia; aquest Celler, autèntic recós de l'homosexualitat més distingida de la ciutat, exhala un perfum artístic i precios perfectament irrespirable. La Cova de les Bruixes de la Plaça Macià, de les parets d'un gris tenebrós de la qual pegen, ultra alguns noms — Cagliostro, Borgia, Rasputin, Torquemada —, tot de signes del zodíac, una aranya fastigosa, una oliba, una rata-pinyada, una escombra i altres excessos, fa més por que goig, i a hores d'ara agonitzant lamentablement... Tot plegat, un pintoresc mort, que allunya de tots aquests llocs les persones sensibles, que estan desesperades, i aviat no sabran on anar ni on ficar-se.

Afortunadament, encara queda alguna cosa recomanable. El Marabú. Ja n'hem parlat. El Kursaal del carrer de Guàrdia. Algunes cases andaluses de vins: el bar Cádiz, el Manicomio... I alguns espectacles a l'aire lliure d'una vitalitat formidable: les festes de carrer del Poble Sec i de la Barceloneta, les cadires de la Rambla, i, sobretot, la terrassa del cafè Espanyol. Això darrer sí que és bo de debò. Un prodigi de llum, de color, de moviment i de vida insuperables.

L'altra nit, com moltes nits, hi prenem la fresca tranquil·litat. Quan, de sobte, un agut *Adiós, muy buenas!* ens va desviar la mirada de l'espectacle ininterromput que desfllava davant nostre. Era una noia que treballa a un cafè concert de barriada, en

...a les èpoques de mitja tolerància...

el qual havia actuat l'Encarnita Castro, aquella xicoteta que hem tingut el gust de presentar als nostres lectors.

—Què tal? Què és de la teva vida?

—Mira, anar fent...

—I la Castro? Com és que va treballar tan pocs dies al Cafè X? S'havia ficat el tricle V. La seva actuació en aquell local ment. Tenia un èxit boig...

—Sí. Tot el que vulguis. Però... Feia pocs consumacions.

La nosra roneguda anava acompanyada d'una culepista, que havíem vist en un altre cafè concert situat al cor mateix del districte V. La seva actuació en aquell local havia estat també curtíssima.

—Que no t'hi trobaves bé?

SEBASTIÀ GASCH

(Segueix a la pàgina 8)

FITO CAMISER ESPECIALISTA EXIT EN LA MITJA JAUME I, 11 Telèfon 14655

A RAIG FET

Els artistes teatrals i el reclam

Vaig recórrer enguany la Festa Major de Gràcia acompanyant, amb uns amics, la gentil artista Laura Pinillos.

Laura Pinillos no havia vist mai, encara, cap Festa Major catalana. No sabia el que era un envelat.

Els carrers adornats, les il·luminacions, els balls populars, l'alegria de la gent, l'abundància d'orquestrats, tot plegat va produir-li una profunda i agradabilíssima impressió.

Estava encisada...

Entre els artistes de teatre i els espectadors s'establia abans, no fa molts anys, el mateix a fa sala que al carrer, un corrent d'aproximació, una estreta relació de cordialitat.

Aquesta relació avui no existeix. Tot al més es manté, perquè convé a uns i a altres, entre els artistes i els elements de la claque.

Quan surten del treball, o quan no els toca treballar, els artistes es tanquen a un cafè a jugar el *parchessi*, o al *Círcol* a fer el dòmino. No s'interessen pel contacte amb els qui, després, els han d'aplaudir.

Desconeixen els artistes, a casa nostra, el que vol dir saber-se fer valer. Creuen que la glòria — la glòria! — és una senyora que passa a domicili.

Plantearan un conflicte amb totes les conseqüències per un millímetre més o menys d'alçada de les lletres d'un cartell.

Es barallaran per l'ordre de col·locació dels noms al programa.

Però els demana un periodista la fotografia per a publicar-la a un diari i resulta que no en tenen. I si en tenen és de quan feren la primera comunió.

O bé diuen: —Ja l'enviaré. I no l'envien. Es pensen que són ells els que fan el favor al periodista.

Per dissort, o per fortuna, coneix aquestes coses per experiència. He hagut de córrer sempre darrera els artistes de teatre per a recollir notícies la publicació de les quals els afavoriria. Mai no s'ha donat el cas que hagin vingut a facilitar-me-les.

Un artista de teatre, home o dona, pensa ja que és *vedete* només pel fet de comptar amb uns diners per a formar una companyia i posar el seu nom a la capçalera.

Aqueixa confiança excessiva dels artistes en ells mateixos, llur egolatria o llur manca del sentit del reclam, és, en ells, el pitjor dels defectes. Es llur enemic principal.

Per això han fracassat, sobretot a l'estranger, artistes que no podien fracassar. Per això molts estan, ací, arreconats.

Antonia Mercé, l'Argentina, tot i el seu talent de ballarina, no trompà plenament fins que trobà en el seu camí un Arnold Meckel que ha sabut fer-la valer.

Raquel Meller començà a decaure el dia que morí Gómez Carrillo.

Són dos exemples. És evident que la propaganda, que el contacte veritat amb el públic, que la *mise-en-valeur* no ho és tot.

Cal la primera matèria. I aquesta ha d'ésser bona i ben treballada.

Però després ha de seguir l'altre. És a dir: la tasca del viatjant, del corredor, del comissionista.

El teatre és un art. D'acord. Però oblidem molt sovint — els artistes en primer lloc — que és també una indústria.

JOAN TOMAS

Fregoli a l'Àfrica Oriental

En *La Vie à Paris*, Jules Claretie conta una anècdota de Fregoli. L'acadèmic francès conta que, en 1896, el famós transformista prengué part en la batalla d'Adua i fou fet presoner; però divertí tant el negus amb els seus talents escènics i de prestidigitador i de ventríloc, que Meneik li preguntà:

—Què vols com a recompensa?

—Tornar a Itàlia — va dir Fregoli.

—Concedit — digué el negus, i amb la llibertat, li donà mil cinc-cents francs que Fregoli s'emportà a les butxaques del seu uniforme esparriacat.

El mateix Fregoli, en les seves *Memòries*, retreu aquesta anècdota de Claretie i la declara falsa.

Fregoli formà part, efectivament, del cos expedicionari italià del general Baldissera; però això s'esdevenia en 1890. El caporal Fregoli era l'entrenament dels soldats, organitzant representacions teatrals i altres diversions per l'estil, a les quals assistia el propi Baldissera i els ras Mangascia i Makonnen, que aleshores eren amics d'Itàlia.

En el número «Una hora en el realme de Satanàs»: experiències de necromància, taumatúrgia i prestidigitació moderna, executades pel caporal Leopoldo Fregoli, doctor en ciències abstractes», el públic de sacerdots còptes, comerciants jueus i negres — aquests darrers malgrat llur fama de ferocós guerrers — tremolaven esverts. L'endemà Fregoli era el personatge més popular de Massaua. Fins es va veure el seu retrat a l'aparador d'una botiga, amb la inscripció *Caporale maggiore Leopoldo Fregoli, prima donna di prosa e di canto*.

Estant anunciada una representació en

la qual prenia part diversos expedicionaris, molts actors hagueren de sortir — exigències del servei militar — cap a Asmara, d'on venien notícies alarmants. Fregoli prometé al general Baldissera que no per això s'interrompria la representació, car ell faria tots els papers que calgués, i el transformista fou la prima donna, el galan jove, el baríton, el tenor i el baix, amb gran incredulitat dels espectadors.

—Si jo pogués multiplicar així els meus homes! — va dir el general acabada la representació.

Fregoli es repatrià a darreries de 1890, o sigui sis anys abans de la desfeta d'Adua, havent guanyat, no pas els mil cinc-cents francs de l'anècdota de Jules Claretie, sinó vint mil.

I el vell artista — té actualment setanta-vuit anys —, després de restablir la veritat sobre la seva estada a l'Àfrica Oriental, exclama:

«Ecco come si fa la storia!»

—Vaig a retratar aquella barca, si et sembla...

(Ric et Rac, París)

KENNEL EL MILLOR ESPECTACLE DE L'ESTIU En el lloc més Típic, Fresc i Pintoresc de Barcelona CURSES DE LLEBRERS Cada nit. Dissabtes i diumenges, tarda i nit Teat. collectiu i Autobusos lletres B des de la Plaça Catalunya

© Ministerio de Cultura 2006

LESLLETRES

Auziàs March, altra vegada El nou llibre de D'Annunzio

III

III) Auziàs March té uns versos que fan:

*Cobrir no pusc la dolor qui em turmenta,
veent que Mort son agauit me descobre.
To li graesc com sa entenció m'obre,
volent del món trauré'm sens dar-me empen-
car tot primer virtut del cos m'ha tola. [Ja,
ja mos cinc sens no senten lo que solen;
los apart dins de gran por ja tremolen;
l'enténem de follia tem volta.
La velletat en valencians mal prova,
e no sé com io faça obra nova.*

Com es pot comprendre, foren aquests dos versos el primer argument que hom oposà al senyor Carreres i Valls quan donà a conèixer la seva tesi que sosté que el poeta Auziàs March no era valencià. Però ell en la seva conferència intenta de destruir la força provatòria d'aquests versos amb el següent argument: «Preten Mr. Pagès reforçar la tesi clàssica, amb aquells coneguts versos d'Auziàs: *La velletat en valencians mal prova i valencià no s'apell*, per a deduir que el poeta declara ésser un vell valencià. Aquesta deducció és també indiscutiblement errada. En el cant 101, empra el poeta el mot *valença*, en el sentit de salut o sanitat i el mateix fa amb el seu derivat en els versos citats per Pagès i l'edat no és més clarament s'expressa és quan diu que *si ans de temps s'vist blanc e ruat* que indica que només tenia l'aspecte de vell.»

Anem per parts. Diu que el mot *valencians* ha d'ésser pres com a derivat que el suposa de *valença*, «salut o sanitat» i no com a gentilici de València. Vejam quin sentit té l'estrofa seguint aquesta interpretació. El poeta diu que no pot apalvar el seu dolor perquè veu la Mort que el sotja i li agraeix que el vulgui treure del món sense donar-li espanta, perquè de primer li ha llevat la virtut (o sigui la força) del cos; els seus cinc sentits no li funcionen com cal i l'enténem està a punt d'enfollir; i com a conseqüència diu: la vellesa en els qui tenen salut o sanitat prova malament i no sé com me les arreglaré per fer obra nova. Decididament això és un contrasentit. La interpretació de *valença* en el sentit de salut o sanitat, no escau després dels versos anteriors on diu que havia perdut la força corporal i el domini dels sentits i li perillava el de l'enténem. En canvi si admetem *valencians* com a gentilici resulta molt natural, i sobretot no gens contradictori, que digui, després d'haver-nos fet saber la seva feblesa corporal, que la vellesa no prova en els valencians, homes tradicionalment sensuals i vigorosos.

A Carreres i Valls l'interessa que Auziàs March, poeta, morís no gaire vell perquè l'Auziàs March barceloní o aramprunyanès morí als quaranta-vuit anys, i per això vol demostrar que el poeta semblava vell sense ésser-ho recolzat en aquests versos:

*Si ans de temps s'vist blanc e ruat
e lo meu cos mostra haver passat mal,
serà per ço com amor ja no val
a aquell qui natura ha enamorat.*

En efecte, aquí diu que sembla ésser vell; però són d'ell també aquests versos, escrits anys després, on diu que ja ho és:

*Ja la edat a mi no és cominal.
Seré jutjat de tots per galant vell
i a dones plau l'hom quan és jovencell.
Totes són carn i en carn és llur cabal.
Tant quant a ço recapte els donaré.
Dels membres só ben proporcionat,
mas és lo mal que l'ull tinc ja ruat,
i, en llur esguard, vell me reputaré. (122).*

IV) El poema 124 d'Auziàs March és una *Demanda feta per Auziàs March a Joan Moreno*, on el poeta, amb termes a ell familiars i sempre amb el seu estil personalíssim, li diu que la seva edat (d'Auziàs) el fa renunciar a l'amor i lliurar-se a Déu i ell (Moreno), en canvi, essent jove, és per castedat que resisteix l'amor? Moreno li fa una detallada resposta en dotze còbols on es veu que coneix perfectament els poemes d'Auziàs March i intenta imitar-ne l'estil, i acaba dient a la tornada:

*Mon mestre i senyor, si mal avisada,
per falta d'engeny, vos par ma faena,
a mos falliments donau tal esmena
que resta per vos aquella aprovada.*

Resulta que al testament d'Auziàs March, el valencià i senyor de Beniarjó, publicat al volum 17 de *Romania*, hi ha, com a testimoni, d'altres i «En Johan Moreno; los quals conecien lo testador»; i en l'inventari dels béns hi ha l'article 112 que diu «item, una cota de malla ab la qual se diu que armà Moreno»; i aquí també consta com a testimoni «En Johan Moreno, scudero». Aquest argument a favor de l'Auziàs March valencià és contundent i incontrovertible: és un punt que lliga materialment i directament l'autor de les poesies i el senyor de Beniarjó. El seu escuder dels documents notariais és el mateix Joan Moreno que li diu *mestre i senyor*. El senyor Carreres i Valls vol eludir aquesta formidable prova contra la seva tesi dient que altres composicions i aquesta adreçada a Joan Moreno «escapen de la unitat poemàtica d'Auziàs, com ho comprova la mètrica i el que no vénen en tots els manuscrits». Això no és llegit: si el senyor Carreres i Valls vol canviar el concepte tradicional de la personalitat d'Auziàs March no pot admetre tres poesies i d'altres no; ha d'acceptar tota la seva producció en bloc i teoritzar a base de tota ella; és un procediment molt còmode d'acceptar només allò que no va en contra de la pròpia tesi. Els motius que al·ludeix manquen de valor perquè en l'obra d'Auziàs March hi ha una varietat gran de metres i aquest poema consta en dos manuscrits força valuoses. Dir, com fa el senyor Carreres i Valls, que aquest i altres poemes són de l'altre

Auziàs March, del valencià, mentre que el barceloní o aramprunyanès fóra l'autor de la resta de la producció, és dur la qüestió a un límit ridícul, i concedir que el valencià era, també, poeta. Per poc que es conegui l'obra d'Auziàs March, es veu que la demanda a Joan Moreno és autèntica, tant per la ideologia com per l'estil.

V) L'últim argument aportat pel senyor Carreres i Valls és el següent: «Prova documental a favor de la paternitat dels cants d'amor i de mort, avui només n'hi ha una. L'anàlisi fet per Amédée Pagès sobre les fonts de coneixences del poeta, l'ha portat al convenciment, certament exacte, d'una comunicació espiritual existent entre el poeta i Aristòtil i Sant Tomàs, comunicació que adhuc pot fer-se extensiva a Saït Agustí. Presque chaque pièce, sinon à chaque strophe diu l'illustre crític en el pròleg del seu llibre *Commentaire des poésies d'Auziàs March*, es revela dita comunicació. Fins ara no s'ha trobat als arxius de València ni entre els documents del senyor de Beniarjó ni un sol document que pugui explicar-la. Aquí tenim en canvi els protocols del notari Vinyes que, en data de 24 de juliol de 1460, registren la venda feta per Jaume March, germà i hereu ab-intestat d'Auziàs March i Marquet, segons resulta d'un altre document atorgat pocs dies després, dels llibres d'Aristòtil, Sant Tomàs, Sant Agustí i adhuc una *Historia Animalium*, que no solament ens expliquen les fonts de coneixences del poeta, si que també d'intima relació que tindria amb Alfons el Magnànim que hauria posseït algunes de dites obres que venen amb les armes del propi rei.»

A això he de dir que tenir obres d'Aristòtil, Sant Tomàs i Sant Agustí era una cosa correntíssima entre gent una mica cultívada de l'Edat mitjana. Estic disposat a presentar inventaris en què hi consten. I encara que es demostrés d'una manera irrefutable que el poeta fou el barceloní o aramprunyanès, no hi ha cap dubte que l'altre, el valencià, coneixia perfectament aquests autors, com escau a l'educació pertanyent a la seva categoria. Altra cosa fóra si el senyor Carreres i Valls retragués un volum de les *Rime de Petrarca*, ben conegudes del poeta i no gens freqüent en les biblioteques dels seus contemporanis. A més aquesta no és cap «prova documental» perquè ens parla d'uns llibres que vengué Jaume March, germà i hereu d'Auziàs March barceloní o aramprunyanès; però d'això no es segueix necessàriament que aquests llibres haguessin estat propietat d'aquest.

No res menys, que els Marchs d'Aramprunyanà tinguessin alguna relació amb Mos-

sèn Borra, a qui el poeta dedicà uns versos, no vol dir res perquè Mossèn Borra era un noble, cortesà i ambaixador que el coneixia tothom, i més havien de conèixer-lo totes les branques d'una família com els March, tan important i cortesana.

Resumint: Contra la tesi del senyor Carreres i Valls he adduït tres proves documentals: que havia d'ésser el valencià qui escriví els versos *Molt he tardat en descobrir ma falta, per joventut que em negà experiment*; si no hem de fer nova tota la cronologia dels poemes d'Auziàs March, feta per A. Pagès (B); que el terme *valencians* emprat pel poeta és el gentilici de València i no altra cosa, i que arribà a vell, cosa que no li esdevingué al barceloní o aramprunyanès (III); i que Joan Moreno il·laciona esplèndidament el poeta amb l'Auziàs March valencià (IV). I he refutat els arguments del senyor Carreres i Valls que pretenen: derrocar la tradició existent a València vint anys després de mort el poeta (I); demostrar que el poeta era frare (II); i que el fet que un germà i hereu de l'Auziàs March barceloní o aramprunyanès vengué uns llibres, que es troben en gairebé tots els inventaris de l'època, i infuieren sobre el poeta, no vol dir que aquell el fos (V).

Finalment afegiré, sense afirmar que siguin «proves», però sí a tall de justificants del valencià, que en l'inventari d'aquest consten «dos llibres, en paper de forma de fulls desquadrats, ab còbols» que A. Pagès suposa que és el manuscrit dels immortals poemes, i que l'Auziàs March valencià era fill de Pere March, excellent poeta, que degué influir en la formació literària del seu fill.

No gens menys, tot i rebutjar la tesi del senyor Carreres i Valls, cal confessar que ha estat força profitosa, no tan solament pel nombre considerable de noves dades i correccions que ha aportat a l'arbre geneològic dels March, sinó també perquè ha fet remoure una sèrie de temes que ajuden a conèixer més bé el nostre gran poeta.

I ara, mentre esperem els resultats de les investigacions dels estudiosos valencians, no podem menys que sentir-nos molt satisfets en pensar que en tots els qui hem intervingut en aquesta qüestió no hi ha hagut ni la més mínima expressió d'aquella absurda i suicida dèria que encara resta en alguns catalans de la Generalitat, poc sortosament, d'adversitat amb València, que tants excel·lents escriptors, i tan nombrosos, ha donat i dona a la nostra literatura.

MARÍ DE RIQUER

Presència de Stendhal

Quan Henri Beyle, parlant de la sort futura de la seva obra, assenyalava una data en què seria apreudada, ja vivia el termini. Uns cops era 1880 el moment en què havia d'ésser conegut i valorat justament. Altres 1900, altres 1935.

De fet, i a desgrat de la variació de dates, la seva presència no s'errà. Cap a 1880 els naturalistes el posaven entre els precursors de la nova escola. Bourget escrivia en *Le Disciple* una paràfrasi de *Le Rouge et le Noir* i Casimir Stryjenski exhumava dels

Es l'únic home del seu temps que sentim contemporani nostre.

Hi ha en ell una posició ben semblant a la del nostre temps enfront del món. Tot i que hom no coincideix exactament amb ell i amb les seves teories, els punts de vista s'adaptan tot sovint als de l'hora present. Per a fer-se'n càrrec i comprendre l'interès que desvetlla, sols cal considerar que s'escriví sobre l'home i l'obra, i la continuïtat amb què es succeïen els assaigs que el prenen per tema.

Després del que s'ha escrit entorn de la seva personalitat, sembla que no hi ha lloc per a res més. I no obstant trobem llibres que són una nova aportació al coneixement de Beyle-Stendhal.

En el que va d'any solament, han aparegut dos llibres francesos que mereixen l'atenció de tots aquells que més o menys vagament s'interessen per l'home i pel novel·lista. Són *Stendhal, l'homme et l'œuvre*, de Pierre Jourda, i *Le maître, de Pierre Jourda*, i *Le maître, de Pierre Jourda*. Dos llibres ben diferents, meritisssims tots dos i que es complementen mútuament.

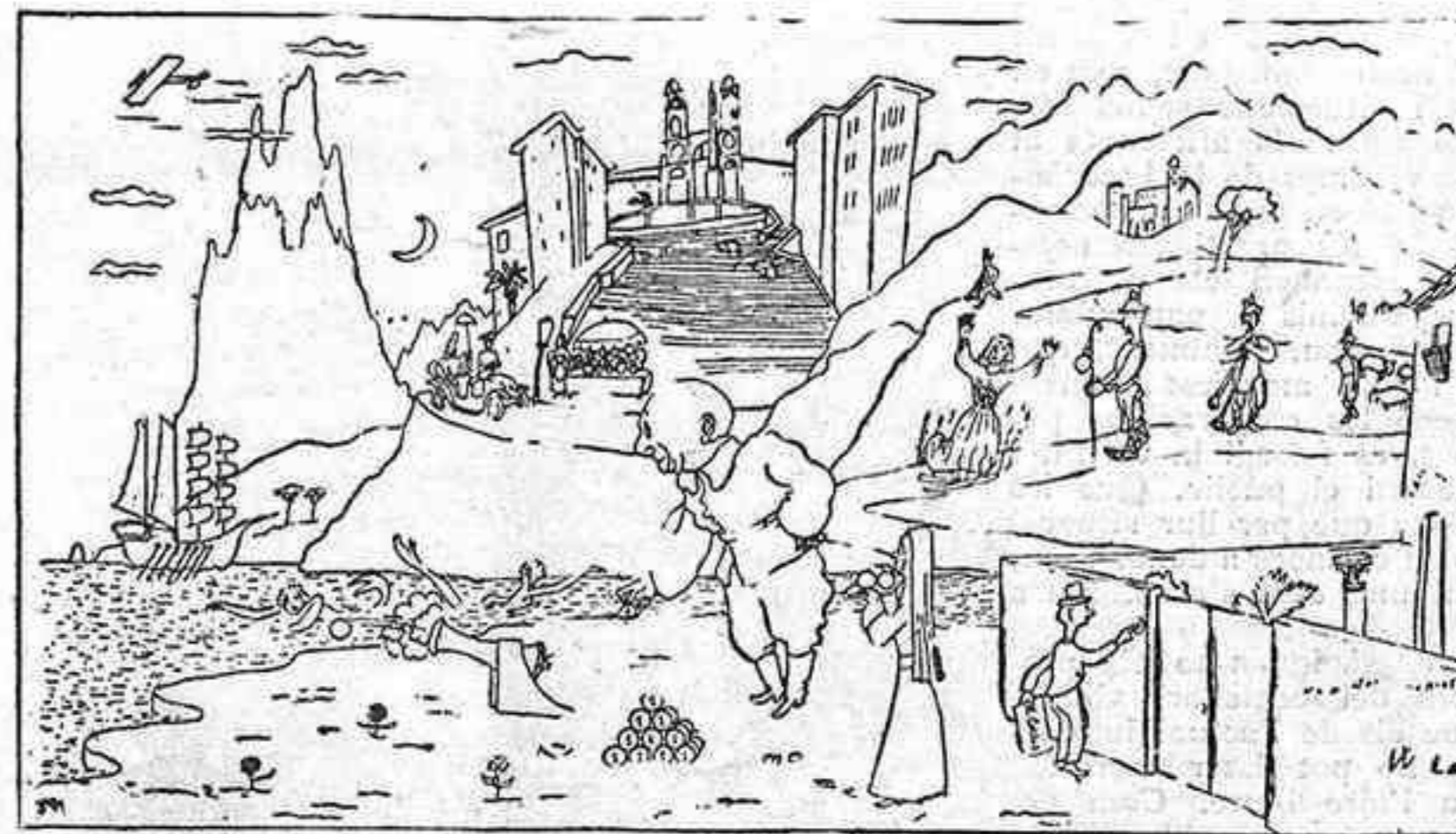
El *Stendhal* d'Alain és essencialment un llibre per a aquells que coneixen l'obra a fons. L'agudeza del comentari del crític francès en dissecar minuciosament, amb una crítica incisiva i àgil alhora, les diverses facetes de la personalitat stendhaliana, s'emussa quan hom no coneix el terreny que trepitja Alain. És un llibre per als stendhalians de tot el món. I sobretot la revelació de la modernitat de Stendhal.

Alain ha partit d'aquí. Així l'angle sota el qual Stendhal és estudiat es diferencia essent l'estat present d'alguna qüestió que faci referència a la persona o a l'obra de Stendhal, haurà de recórrer-hi necessàriament. Hom hi trobarà perfectament resumides totes les dades que li calguin, la bibliografia — obres originals i estudis erudits o crítics — necessària per a conèixer la situació actual de la qüestió que interessi. Hom no ha de creure per això que es tracta d'un llibre erudit, sense atractius. L'autor ha sabut fer-ne una obra ben divertida. Sense cap comentari fora de lloc, sense literatura innecessària, la figura de Stendhal apareix ben viva. El muntatge d'aquells textos stendhalians imprescindibles en tota biografia és perfecte, i al costat d'això trobem tot un seguit de petits detalls que ens ajuden a completar la figura d'Henri Beyle que ja coneixiem. Breu: és la síntesi perfecta de l'assaig crític i de la biografia, amb l'erudició necessària però dosificada prudentment, sense l'enfardar que tan sovint suposa.

A mig camí de la biografia i de l'assaig crític, el llibre de Pierre Jourda ocupa en la

copiosíssima bibliografia stendhaliana un lloc únic. És el veritable *manual d'estudis stendhalians*. Qui vulgui conèixer exactament l'estat present d'alguna qüestió que faci referència a la persona o a l'obra de Stendhal, haurà de recórrer-hi necessàriament. Hom hi trobarà perfectament resumides totes les dades que li calguin, la bibliografia — obres originals i estudis erudits o crítics — necessària per a conèixer la situació actual de la qüestió que interessi. Hom no ha de creure per això que es tracta d'un llibre erudit, sense atractius. L'autor ha sabut fer-ne una obra ben divertida. Sense cap comentari fora de lloc, sense literatura innecessària, la figura de Stendhal apareix ben viva. El muntatge d'aquells textos stendhalians imprescindibles en tota biografia és perfecte, i al costat d'això trobem tot un seguit de petits detalls que ens ajuden a completar la figura d'Henri Beyle que ja coneixiem. Breu: és la síntesi perfecta de l'assaig crític i de la biografia, amb l'erudició necessària però dosificada prudentment, sense l'enfardar que tan sovint suposa.

RAMON ESQUERRA

El món poètic de D'Annunzio, segons «L'Italia Letteraria»

tra, fou, una vegada més, «temptat de morir», agafà un grapat de fulls i els hi llançà als peus: «aquí tens un grapat de les meves cendres... vés-te'n». Aquells fulls contenien una part del «llibre secret» que D'Annunzio havia escrit en la seva vila de Gardone, on es refugià «origorosa solitud», després d'haver fet parlar el món en aquella guerra que ell havia volgut «com una potència alliberadora i creadora».

Comença a anotar les efusions de la seva vida des que vingué al món sense plorar — «En néixer vaig ésser com amordassat per la mort; de manera que no vaig cridar» — fins al 15 d'abril de 1935, quan anunciava als editors Mondadori i Soderini l'obra feta amb aquestes paraules: «Confesso la meua quasi llagrimsosa torbació en posar un pes sobre el manuscrit de reposar i fins de menjar després de tres dies de dejuni.» Avisa a Mondadori i a Soderini que l'edició del llibre ha d'ésser excepcional: «Després del punt adopto la lletra minúscula. La majúscula només començant els apartats.»

«Però, a qui militant desdenyà girar-se enrera, vetaquí que el Passat ressuscita, vetaquí que el Passat s'alça i s'aixeca. La memòria esdevé sobirana... la memòria i de les seves imatges una vida més forta i més penosa que la vida present.» Aquí està tota, podria dir-se, la clau d'aquest llibre del poeta. El passat del poeta, reviscut com en un film, en la contemplació dels actes del qual s'ha entretingut en 448 pàgines, escrites «no com a confessió, sinó com a revelació de si mateix amb la més audaç serenitat, sovint amb sexual cinisme. En les *Cento e cento e cento e cento pagine* està condensat tot el geni de D'Annunzio, el seu estil, «la meua ment massa s'afua a portar els fragments a la perfecció», així afegeix «des espurnes».

El poeta vol donar sentit artístic a la vida banal. La passió de l'art domina, en efecte, en aquest llibre. «L'acció és constricta i vana, essent només l'art sense límits... el món no és del va conquistador; sinó de l'artífex solitari. El món perdur i perenne no fou creat sinó per a ésser convertit per l'art en formes sobiranes i immortals.» Gounod escrivia un dia a un amic seu, després d'haver admirat les obres mestres de la Capella Sixtina i de tot el Vaticà: «l'art ho ha dit tot». En canvi, D'Annunzio escriu: «Estrenyo entre les meves mans el front que ha trait els estudis. La ignorància de tantes i tantes diversitats humanes fa el poeta inconsoable.»

Es sent en D'Annunzio el neguit de la intel·ligència de no poder abraçar i expressar el tot.

El «llibre secret» no està dividit en capítols, sinó que és fet d'episodis, de reflexions, de trossos, sense connexió entre ells. Conté ara biografia, ara filosofia una mica personal, ara al·lusions misterioses. El llibre ha estat escrit en hores nocturnes. Altra ment, en això el poeta ha seguit una habitud que data de la seva adolescència. L'obra sencera de D'Annunzio, des de 1890,

ha estat escrita sobre paper especial fabricat a Fabriano, amb la frase filigranada *Per non dormire*.

Aquest últim llibre ens mostra Gabriele D'Annunzio en tota la seva aguda sensibilitat, la qual pot parangonar-se a un foc devorador, que avui el consumeix més que en el passat. A aquest propòsit escriví: «M'ocorre de dir, quan algú observa no sense pietat que el meu rostre és ara tot

os, i cruament reesculpit en l'os groguenc, m'ocorre de dir: creieu que la meua vera màscara carnal sigui aquesta? mireu el meu nas que per massa sensualitat encara no ha arribat a afilar-se bé... mireu la meua boca amarga sense renúncia i sense pau; les estupidades sutures del meu crani; els meus ulls enfonsats en el foc perpetu del meu cervell: el lleuger estrabisme del dret ferit, que la meua pertinença prova de reconduir vers l'eix, venent el terror de l'espill matutí o nocturn... mireu les meves mans, que una dona anomenà flors submarines sense joia, artèries sense pel·lusa... però no és aquesta la meua vera màscara, ni són aquestes les meves mans últimes... veniu a mirar el meu rostre dues o tres hores després de la meua mort, abans que s'hi imprimeixi el guix memoratiu, després de tant fang no arribat a la fita... només aleshores tindré el rostre que n'era destinat, immune dels anys de les fatigues dels patiments, dels innombrables esdeveniments que força i força i forçà fins l'extrem el meu desesperat coratge... només aleshores, fins a la tercera hora, el meu rostre serà el cim sobiranament efigiat de la meua ànima bella; el rostre de la juvenesa sublim, enllà de l'obra, enllà de la glòria: la màscara del profirogènt.

«Fins a la tercera hora...»
«Després, trossejat el guix; segueu els polsos del formador... calieu, sense aglomerar-los... no espereu cap senyal del no res.»

Aquesta originalitat en aquesta autoexaltació dona, a moments, la semblança del deïri.

Hem dit que la crítica literària s'ocupa avui d'aquesta nova obra de D'Annunzio. Però per a ésser més exactes hauríem d'afegir que es limita a anunciar-la, citant-nos trossos, sense expressar cap judici. Una sensació de sorpresa i d'estranya admiració deu haver envaït els crítics, els quals potser han considerat aquest nou llibre com un crit d'angoixa del poeta per la seva constatació de la impossibilitat de repetir un passat intensament viscut. No serem doncs nosaltres que ens permetrem ara expressar una opinió qualsevulla sobre *Cento e cento e cento e cento pagine del libro segreto di Gabriele d'Annunzio tentato di morire*, nosaltres, que recordem el seu autor brillar en un petit grup d'intel·lectuals de primer ordre — entre els quals ens plau citar els seus contemporanis abruzzesos Eduardo Scarfoglio, que ha estat el més gran i no superat periodista de la Península; el pintor Francesco Savio Michetti, que pintà la *Figlia di Jorio*; i el músic Francesco Paolo Tosti, que després de la glòria conegué les dificultats econòmiques que l'induiria a fugir d'Itàlia mentre la seva deliciosa vila de Settignano quèia en mans dels creditors, i després encara fou encensat per aquells mateixos que abans el vituperaren.

No són les emocions, entre elles les provocades pels amors, el que ha mancat al vellard que arrossega sol, tristament, els seus dies per les ribes d'aquell llac italià tan encisador.

Potser caldrà esperar el judici de la posteritat per a definir la múltiple personalitat veritable d'aquest D'Annunzio, tan genial que escapa a les mesures comunes.

ATHOS NOVELLIS

Acaba de publicar-se el volum 36 de la

BIBLIOTECA «UNIVERS»

Llegendes dels vikings

Traducció de

VICTORIA SOLDEVILA

Preu: 1'50 pts.

Administració i venda:

Llibreria Catalònia

3, Ronda de Sant Pere, 3

LES ARTS I ELS ARTISTES

La Costa Brava, model d'art Paul Signac

Crec que per als que amb més o menys encert i assiduitat ens ocupem de coses d'art, ens ha arribat una hora solemne amb l'afar dels projectes sobre la nostra Costa Brava.

La nostra participació en el devesall d'opinions que aquests dies es precipiten al nostre país, no creiem que hagi d'ésser for-

sectors han dipositat innombrables esperances, en protesti fermíssimament, sense que en aquesta actitud protestatària hi hagi la més petita intrmissió política.

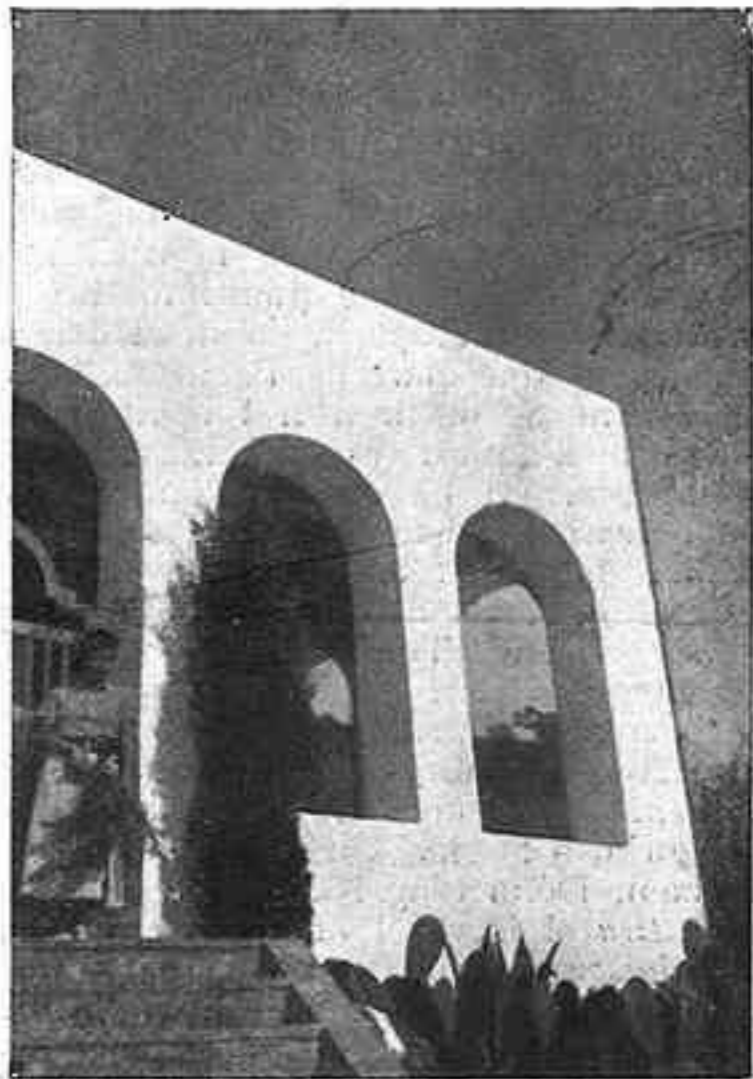
No sé exactament fins a quin extrem han estudiat les característiques i la poesia de la Costa els encarregats de la seva transformació. El senyor Vallès i Pujals, però,

Torre Valentina, a la platja de Fanals d'Aro

cada per tal de donar-li l'aspecte de lògica. La qüestió en litigi no tan sols és d'ordre estètic, sinó que aduoc a la marxa de la nostra pintura, pel que té de modelística. Per tant, el fet que avui ens referim a aquest afer pertany a la més absoluta normalitat.

Des d'altres indrets periodístics he dit amb la màxima claredat possible el que

Tipus de casa a propòsit per a la Costa Brava (Tamariu)

creia personalment de l'anunciada reforma de la Costa Brava, sense usar la circumspècció a què ara m'invita el meu lloc habitual.

Deixant de banda factors que no són propis d'examen en aquesta secció de MIRADOR, la idea alimentada i gairebé posada a la realitat pel senyor Vallès i Pujals és un fenomen d'incubació gravíssim.

El senyor Vallès i Pujals, accepto que sigui amb esperit patriòtic, devia fer molt de temps que pensava realitzar amb la Costa Brava quelcom de meritori per ambdós. De temps en devia fer tant, que durant el període de gestació la cosa se li ha anat misticant i al moment de presentar-la en públic ho ha fet sota una forma de monstrositat autèntica. Del senyor Vallès i Pujals i dels elements que li recolzen els canvis anunciats, cal pensar que no tenen una idea exacta del temps transcorregut i dels esdeveniments que en tots els ordres s'han succeït.

Aquesta croada per assimilar a la nostra Costa els postulats que el segle XIX establí en la fantasia, ens fa el mateix efecte d'una cosa terriblement anacrònica.

Són dues les faltes capitals d'aquest procés oficial per al millorament (?) de la Costa Brava. La primera radica segurament en aquella posició despectiva que molt sovint té l'home madur envers solucions aportades pel que ell creu que és la joventut arrauxada. El senyor Vallès i Pujals, que és molt fàcil que posseeixi records gratíssims de Nica o Montecarlo i que tingui una apoteòsica visió dels passeigs dels Anglesos o de qualsevol dels altres llocs comuns d'aquell país, no deu comprendre la utilitat d'unes platges únicament platges o d'uns poblets graciosament poblets. És allò de supeditar-se o no supeditar-se a la influència dels goigs de l'edat i d'enfocar els assumptes prenent per unitat les possibilitats i gustos propis.

La segona de les faltes a què alludem resideix en un punt més greu i que és el que ens interessa de ple. La manca de sensibilitat posada de relleu a través de l'exposició *grosso modo* de la reforma és un cas tan llastimos, tan tràgicament anti-artístic i anti-futurista, que crec que és una veritable obra nacional erigir-s'hi en contra, emparats pel mateix amor a Catalunya que fa que el senyor Vallès i Pujals hagi creat el projecte.

La Costa Brava catalana reflectida per gran nombre d'artistes del nostre país, admirada per unanimitat per tots els que de fora l'han coneguda, i en certa manera orientadora del nostre magnífic moviment pictòric, no pot admetre la transformació sense que tot aquest món espiritual que l'ha pintat i cantat, i sobre el qual altres

té l'obligació d'haver-ne adquirit l'essència i l'encís i la d'inculcar-la als alcaldes que li fan d'acòlits en aquesta tasca reformista sensacional, els quals alcaldes segurament estan enlluernats amb reports cinematogràfics i no creuen en l'efectivitat dels profunds canvis que s'operen en les societats internacionals estiejants, ara més inclinades al tresor de la Costa a punt de perdre's que no pas de l'anterior fórmula estival.

Repeteix que és la sensibilitat artística l'element eteri que ha de filtra-se dintre les concepcions renovadores del senyor Vallès i Pujals i que ha de fer-li veure el gran valor de l'actualitat. Aquest valor pot créixer posat en mans de qui uneixi als seus mèrits artístics un absolut coneixement de la ciència urbanística i una joventut intel·ligent. Altrament, i amb tota la bona fe del món, la Costa Brava quedarà una d'aquelles coses tan impreçises que ni responen al bon gust modern ni a la racialitat ni a cap mena de lògica.

Al projecte esmentat no se li pot negar l'èxit de controvèrsia, que serà una fortuna si les opinions emeses són preses en consideració. La cosa ha impressionat tot el país. Tothom, a mesura de les seves forces, ha participat, en franc esperit de col·laboració. Molts diaris han publicat articles d'orientadors que es mereixen una atenció especialíssima. El G. A. T. C. P. A. C., Rafael Benet, el senyor J. Mir Virgili, etc., amb una gran disposició per a l'entesa i les mútues conveniències, han assenyalat camins que cap governant no desaprofitaria, suplantant que en el fons no hi ha certes maniobres, cosa que ni cal sospitar en el cas del senyor Vallès i Pujals.

La majoria d'estaments professionals que el G. A. T. C. P. A. C. donava la passada setmana des de MIRADOR com a insubstituïbles en el Patronat, han abocat el seu criteri. Adhuc s'hi ha afegit qui ha parlat representant una professió que el G. A. T. C. P. A. C. oblidava, els decoradors.

Ara seria el moment de recollir totes les paraules, meditar-les i posar-les en camí convergent al centre que a tots interessa, espiritualment parlant, està clar.

No sé si prosperarà la idea de treballar en conjunt que ja s'ha llançat per part dels no conformes amb les directrius oficials. Però, com a interessat en les nostres coses artístiques, desitjo que sigui un fet i que en una harmonia com més perfecta millor s'arribi a l'ideal de fer de la Costa Brava allò que en principi volem tots: una meravella en tots els ordres.

ENRIC F. GUAL

Paul Signac ha mort a seixanta-dos anys, potser ja una mica oblidat de les promocions darreres. Sembla que només s'hagin recordat del pintor els seus amics polítics. Perquè Paul Signac no s'estava de manifestar les seves simpaties comunistes. Així i tot la societat burgesa de la qual era enemic l'havia fet pintor oficial del ministeri de Marina i atorgat el grau elevat de comendador de la Legió d'Honor. Potser en ell només es tractava d'un revolucionari ingenu com els dels temps del Segon Imperi, i creia que un revolucionari també té el seu lloc en un règim democràtic.

Però això, realment, poc ens importa. El que ens cal tenir en compte és el pintor, i potser encara més que el pintor, el teoritzador. El teoritzador del «puntillisme», com sol anomenar-se'l, per bé que els seus partidaris en diguessin «neopressionisme», o també «divisionisme».

El neopressionisme, fet i fet, no era gran cosa més que una tècnica. «No es tracta pas de talent, sinó de tècnica», ha escrit Signac en el seu llibre *D'Eugène Delacroix al neopressionisme* (1889). Aquesta tècnica, segons les mateixes paraules del definidor, tretes del llibre ara esmentat, es resumeix així:

1. La barreja òptica de pigments únicament purs (tots els colors del prisma i tots llurs tons).
2. La separació dels diversos elements (color local, color d'illuminació, llurs reaccions).
3. L'equilibri d'aquests elements i llur proporció (segons les lleis del contrast, de la degradació i de la irradiació).
4. La tria d'un toc proporcional a les dimensions del quadro.

Signac considera com a resultats d'aquesta tècnica: «Per l'ús exclusiu de la barreja òptica dels colors purs, per una divisió metòdica i l'observació de la teoria científica

tema, de creure que la ciència pot resoldre els problemes estètics essencials. Com si les relacions que forgessem hi ha entre la ciència i l'art haguessin d'ésser totalitàries, i no haguessin de quedar forçosament tot un sector artístic — el més profund, el més essencial — inassequible a la ciència.

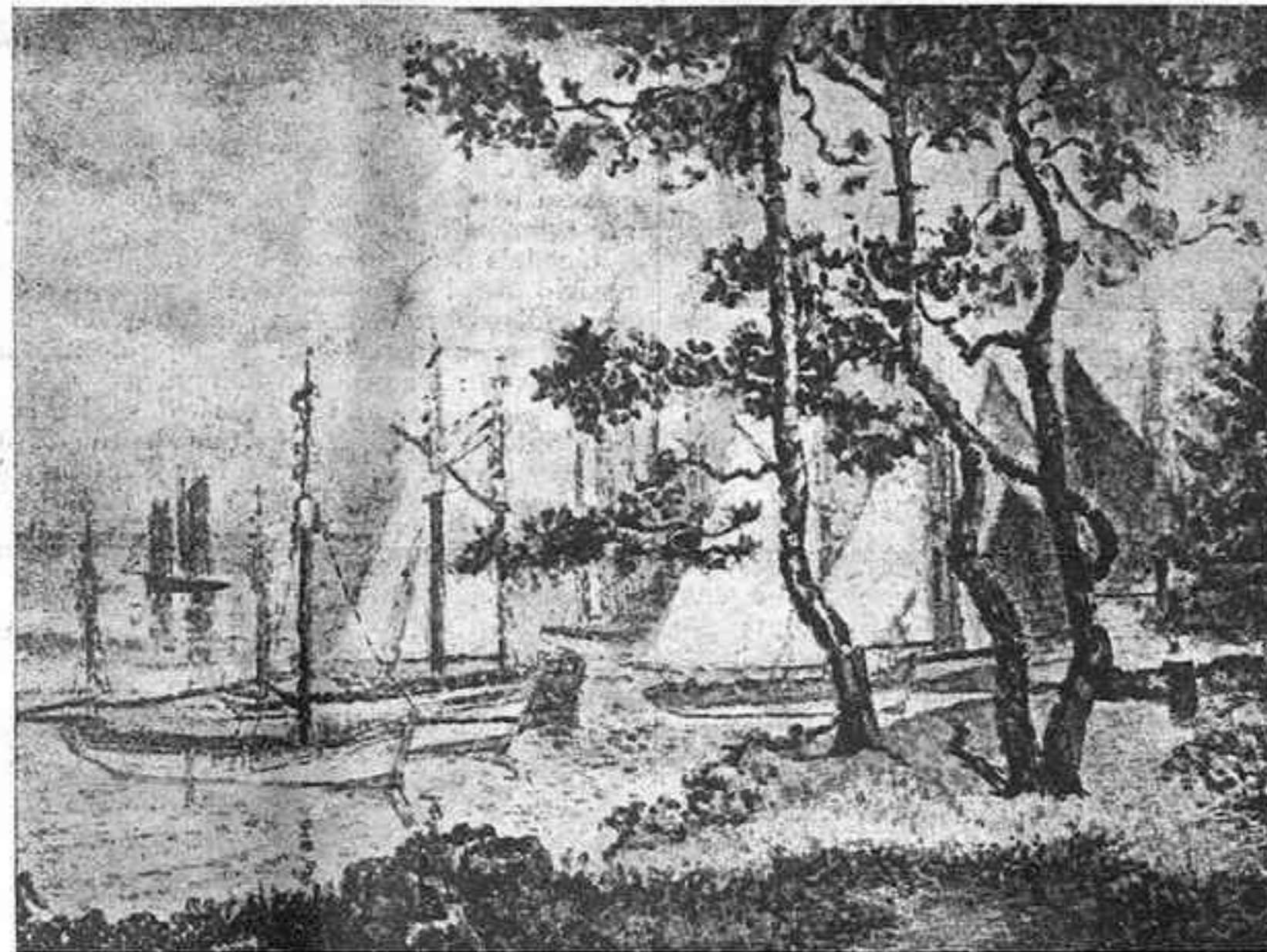
En canvi, les aquarelles de Signac, on el

G. Seurat — Retrat de Signac

mètode divisionista ja no és tan rigorós, són més estimables que aquells grans quadros que semblen fets amb confetti.

Les obres pintades amb ta rigorosa tècnica

Paul Signac — Barques a l'Île-aux-Moines (1929)

dels colors, garanteix [el neopressionisme] un màxim de lluminositat, de coloració i d'harmonia, que encara no havia estat assolit.

Tot el que diu Signac en el seu llibre és d'una gran lògica, perquè aquest pintor sabia escriure i tenia una preparació científica que dona al seu assaig una rigorositat deductiva, en un estil que en podríem dir geomètric.

Però basta veure unes quantes obres seves per a constatar que l'ús dels colors purs aconseguí un efecte oposat al que es proposava: fer-los lluminós; al contrari, li robaia el valor cromàtic. És que no és pas la puresa de cada un dels tons el que fa més lluminosa una tela, sinó les relacions entre ells. Signac ha estat víctima de l'esperit de sis-

divisionista van aparèixer per primera vegada en la *Vuitena exposició de pintura* (1886) organitzada per Manet i Berthe Morizot; eren de Seurat, Pissarro i Signac. Després, d'altres pintors menys importants, Van Rysselberghe, Lucie Couturier, Van de Velde s'havien d'afegir a la doctrina, però interpretant-la de maneres diverses.

Un comunista, arran de la mort del pintor, ha volgut relligar la pintura de Signac i les seves idees polítiques. Un artista desitjós de realitzar l'harmonia perfecta mitjançant contrastos — ha dit — no podia restar indiferent a la lluita de classes, i mitjançant els contrastos de color transformava inconscientment els contrastos socials que trobava en la realitat.

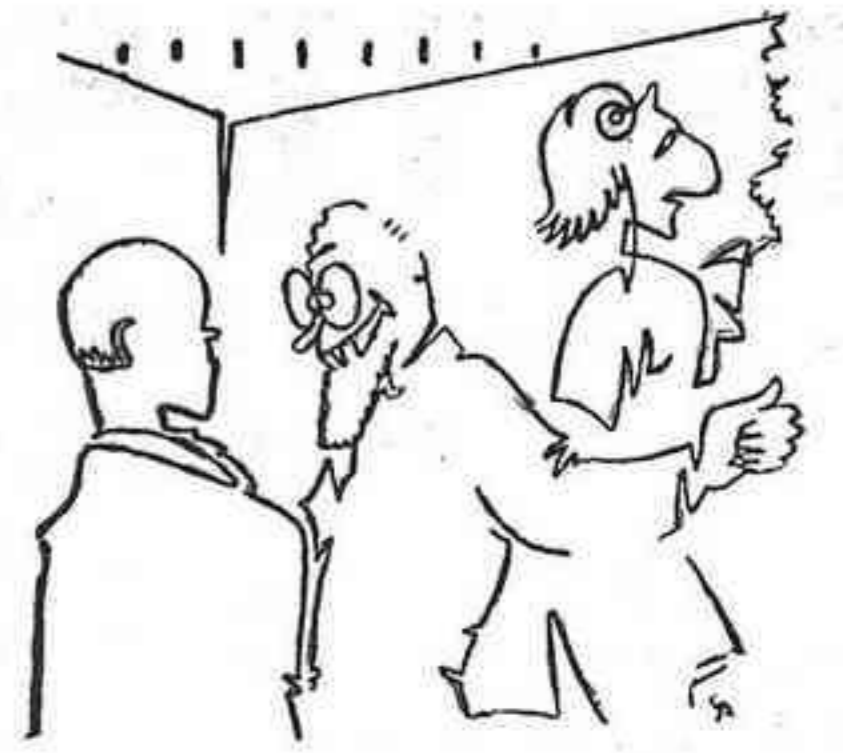
(Cal dir que només citem aquesta opinió a títol de mera curiositat, o, si tant es vol, d'un exemple més de les malifetes que pot fer l'esperit de sistema.)

Paul Signac tenia alguns violins d'Ingres. Havia anat en les primeres bicicletes i en els primers autos (Paris-Saint-Tropez en vuit dies; és més, ell llançà Saint-Tropez, Montparnasse de la Costa Brava).

Tenia una gran passió per Stendhal. Duia sempre a sobre una libreta amb màximes del seu autor preferit, classificades metòdicament per a poder-les trobar còmodament en el moment d'aplicar-les. En això no feia sinó seguir una dita de Stendhal, que deia que calia tenir un assortit ben complet de màximes per a aplicar-les en les circumstàncies de la vida.

A més a més de l'obra ja esmentada, Signac havia escrit contes naturalistes al *Chat Noir* i un llibre sobre Jongkind, realment bo de llegir, i això que l'aquarellista holandès fou un instintiu un temperament oposat diametralment al sistemàtic Signac.

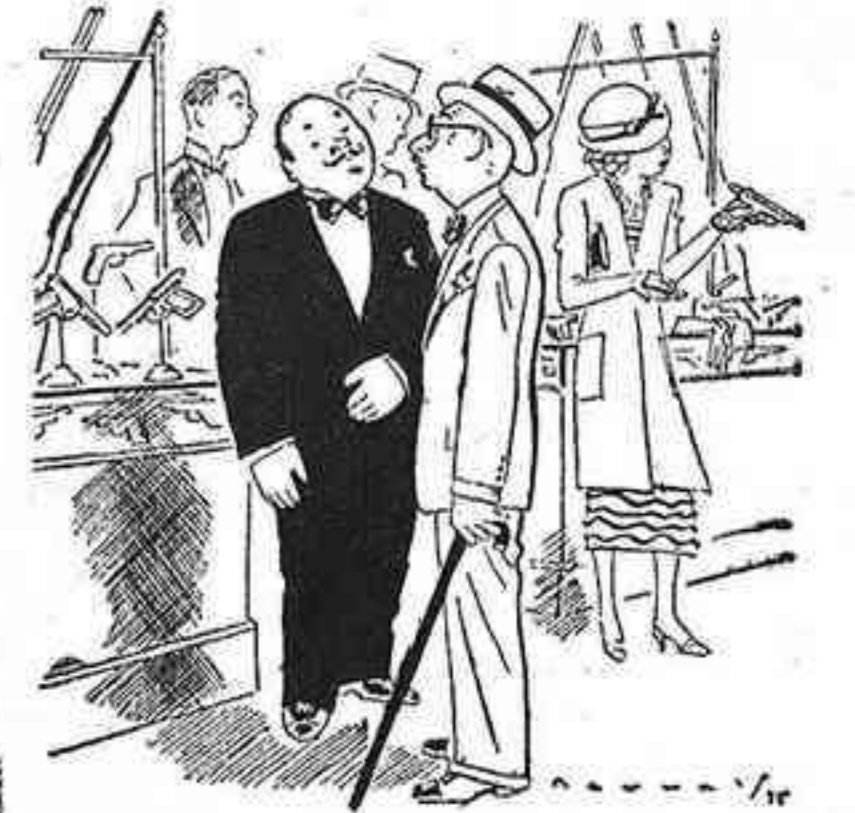
Durant vint-i-seis anys, Signac presidí la Societat dels Artistes Independents, fidel a l'esperit i a la lletra del lema: «ni jurat, ni recompenses».

MANICOMI

—Aquest va millor. Abans es creia que era Dant, ara ja només es creu D'Annunzio.

(Guérin Meschino, Milà)

—Un revòlver? Molt bé, senyor. De quin tipus?

—Per a miop.

(Ric et Rac, París)

—No m'enredaran pas mai més a servir a casa d'uns aficionats al càmping!

(The Humorist, Londres)

—Què t'estimes més, un vell ben ric o un jove sense diners?

—Tots dos.

(Marianne, París)

—Es curiós. D'ençà que la mamà és vdua, no havia tingut mai tants papàs!

(C.)

Un home del 900: Mucha

Ja el creiem mort, tan poc sonava el seu nom. Qualsevol identificava les notícies so-

Un cartell de Mucha

bre Mucha, pintor txec de quadros d'història, amb aquell Mucha del París del 1900! I vetaquí que ara al seu país és homenatjat amb motiu del seu setanta-cinquè aniversari.

Mucha va néixer en 1860 a Ivanice (Moràvia). Després de resseguir directament la influència muniquesa, va arribar a París, on havia de conèixer la glòria, o almenys els èxits més resonants. Sarah Bernhardt el descobrí, i potser només contribuï a llançar-lo, encarregant-li cartells que avui encara són presents en moltes memòries (ens pensem que a Barcelona se'n guarden alguns). Després dels cartells de la divina Sarah, en vingueren d'altres, comercials en tot el sentit de la paraula, il·lustracions de llibres, programes.

Era l'època del modernisme, moda que aviat passà i que ha fet a Barcelona estralls més perdurables que enlloc. (Ja començaria a ésser hora que s'estudies una mica, amb l'objectivitat que la distància d'un terç de segle permet, la història del modernisme a Barcelona.)

L'art de Mucha era descendent directe dels pre-rafaelistes anglesos Burne Jones i Dante Gabriel Rossetti, com ho era, d'altra banda, tot el modernisme. Els cartells de l'artista txec tenen un cert aire de projectes de vitralls, i no és improbable, com s'ha afirmat darrerament, que hagin influït en la invenció d'aquells papers translúcids per a enganxar als vidres en què les figures i els elements decoratius eren resseguits per una gruixuda inia negra.

Ara Mucha ens fa l'efecte d'un sobrevivent d'una època definitivament liquidada, de la qual ja no sembla que quedin ni els testimonis vius, tot i que en queden, puix que a ésser tan a prop de nosaltres, que encara en poguérem veure les darreres estretimitats.

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA

ANTONI MARTI

Màxima rapidesa □ Màxima qualitat

AVINYÓ, 19, pral. : Telèfon 17047 : BARCELONA

MUSICA I RADIO

LA NOSTRA DISCOTECA

Apunts sobre l'estil de Haydn

Haydn: 3 quartets, op. 20 núm. 2; op. 33, núm. 3; op. 77, núm. 1 (Quartet Pro-Arte); La voz de su Amo, DB 1628-1631 i DB 1634-1636)

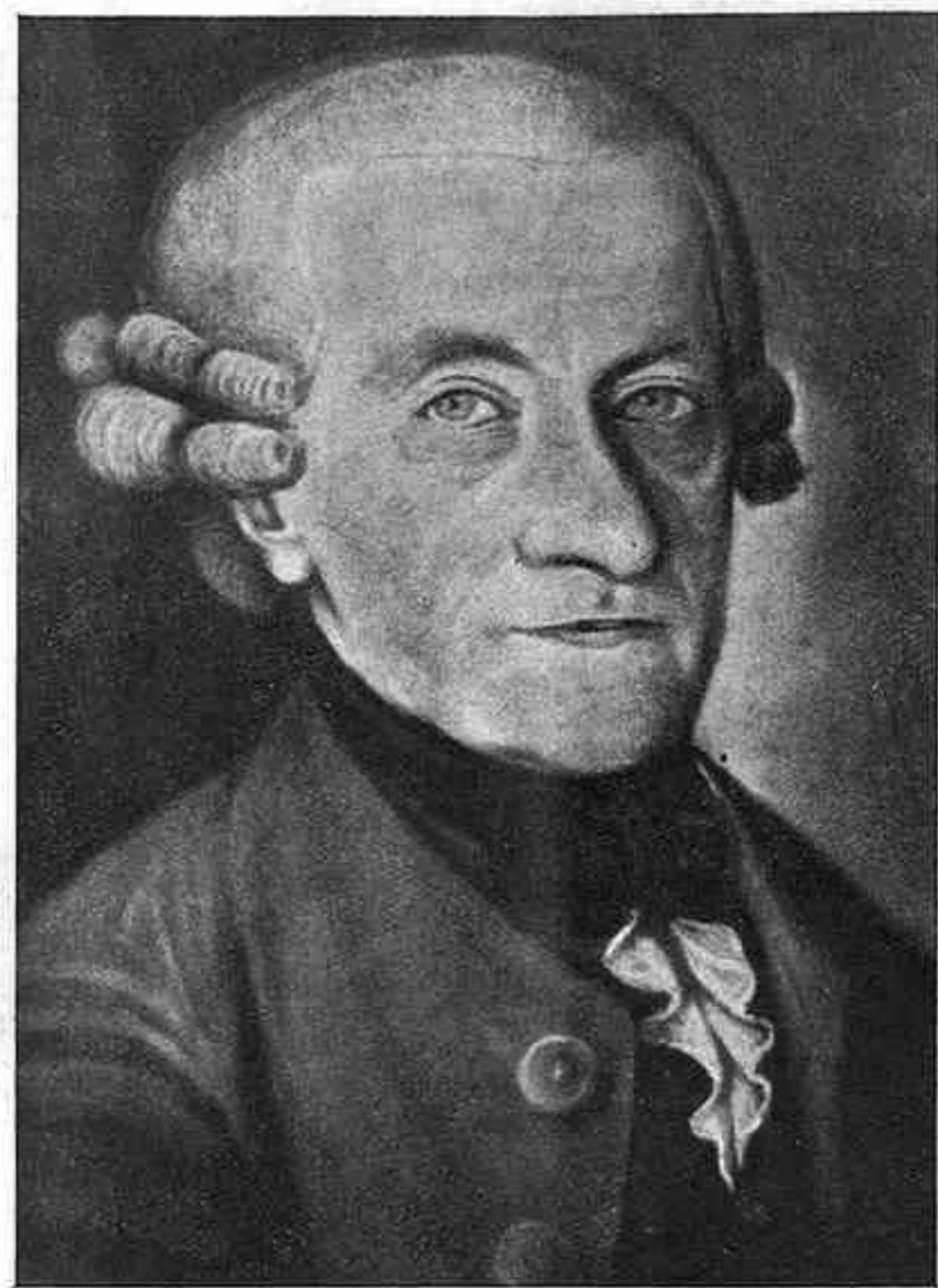
Amb un xic de retard avui donem compte d'una col·lecció de discos que constitueix una de les més belles manifestacions de música de cambra produïdes aquests darrers mesos. Es tracta de tres quartets de Joseph Haydn, interpretats pels Pro-Arte.

Després de l'Orfeu de Gluck i els concerts de Mozart i davant l'annunci de la col·lecció completa de Les Noces de Figaro i de sis sonates de Beethoven, interpretades per Schnabel (pare) aquestes impressions magnífiques d'alguns dels quartets més encisadors de Haydn ofereixen al discòfil espanyol el punt intermedi entre l'època inicial de l'instrumentalisme modern i el seu apogeu en el clàssicisme vienès.

No hi ha pas gaires figures històriques del nostre art que hagin estat exposades, a través de les generacions, a malentesos tan grans com Haydn. La seva fesomia artística no té res a veure amb el «Papa Haydn» com l'anomenaven els seus músics per la sollicitud paternal amb què vetllava pel bé dels seus subordinats.

S'ha acostumat a empetir la gràcia ingènua dels seus temes reduint-los a un joc divertit però insignificant i sense profunditat, i rarament s'ha volgut veure en les tensions interiors enormes del seu adagi altra cosa que esbossos més o menys reeixits de l'art beethovenià. Donar a l'estil de Haydn el seu valor just no significa pas, evidentment, destronar Beethoven. Però vivim encara excessivament sota la influència de la imatge heroica que el romanticisme s'ha bastit d'aquest gran mestre clàssic. Es veritat que Beethoven ha ampliat i ha aprofundit el repertori estilístic que se li presentava en la producció immensa del seu predecessor i mestre, i res més significatiu que el fet que la sèrie de les seves primeres sonates, el famós Opus 2, porta el nom de Haydn a la capçalera de cadascuna de les tres obres. Però cal que ens esforcem — si és que volem arribar a una objectivitat veritable — a veure i a comprendre els grans compositors del nostre passat musical més que en la llegenda que la posteritat ha format al seu entorn, en l'ambient de la seva època i, sobretot, en les seves relacions amb els seus predecessors directes. Així mai no veuríem a copiar Bach d'una manera perfecta si no volem veure en ell més que el punt de partida de la música moderna.

Un dels mèrits principals de les investigacions del professor Ernst Kurth, de la Universitat de Basilea, sobre la polifonia bachiana consisteix justament a haver-nos ensenyat a comprendre Bach com a punt final grandiosos i apoteosi magnífica de tota una època passada, més que com a punt de partida per a l'evolució de la música moderna.

Joseph Haydn (1732-1809)

i supprimeixen més i més el baix xifrat, donant preferència al violoncel·lista que antigament era el seu acompanyant.

No seguirem pas ara l'evolució en els quartets de Haydn que passa a través de diverses etapes ben definides. El que ens interessa, avui, és que tots els atributs essencials de l'estil haydní: la riquesa inesgotable de la seva invenció melòdica, el caràcter espiritual i essencialment masculí dels seus temes mateixos, el treball delicat del desenvolupament dels motius, en el qual s'uneixen tots els refinaments del nou estil orquestral i homòfon amb l'escriptura sòlida del contrapuntista, la joia desbordant dels seus scherzi populars tant com la profunda expressivitat i seny, a vegades «goethià», dels seus adagis; en fi, que tota l'escala ricament matisada del llenguatge musical de Joseph Haydn és posat en evidència i restituit en tota la seva integritat històrica i humana per la interpretació única del quartet Pro Arte.

O. M.

Notícies de tot el món

ALEMANYA

A Freiburg s'ha celebrat un festival internacional dedicat a Anton Bruckner. El programa contenia totes les seves simfonies, la missa en mi menor, el Te Deum i una simfonia de joventut.

Hans Pitzner ha enllestit un Concert per a violoncel·la que serà estrenat a Hamburg el dia 27 de setembre per Gaspar Cassadó sota la direcció de Hilhelm Furtwängler.

Per a la temporada pròxima són en projecte les estrenes de les òperes següents: La Fiamma de Respighi (Berlín), Le Roi d'Yvetot d'Ibert (Düsseldorf), El Crim de Lord Savile de Therstappen i La Noça de Mussorgski (Duisburg), etc.

ARGENTINA

La temporada alemanya d'òperes ha començat a Buenos Aires sota la direcció de Fritz Busch i Carl Ebert. Hi serà representat per primera vegada el cicle complet de L'Anell dels Nibelungs, a més del Tannhäuser i Don Giovanni. Seguirà un festival Bach que durarà quinze dies i que donarà a conèixer, per primera vegada a Sud-Amèrica, la Missa en si menor.

DINAMARCA

La magnífica estació de T. S. F. nova de l'Estat Danès ha esdevingut un dels centres més importants d'Europa per a la divulgació de la música moderna. El seu jove cap musical, l'infatigable Fritz Mahler, pare del gran compositor del mateix nom,

acaba d'interpretar-hi noves obres de Bartók, Gál, Helles i Esterházy.

FRANÇA

La gran mecena americana Elisabeth Sprague Coolidge acaba d'arranjar a París dos concerts amb obres de música de cambra dedicades a ella. El programa contenia, entre altres, les estrenes següents: VI quartet de D. S. Smith, trio amb piano de R. Harris, V quartet de Bartók, IX quartet de Milhaud, Sonata a cinque (per a flauta, arpa, violí, viola i violoncel·la) de Malpiero, sextet per a cordes de Martin.

Marconi i la televisió

Els alarmistes han fet córrer que Guglielmo Marconi havia anat a Itàlia amb motiu de no se sap quines misterioses experiències relacionades amb el conflicte guerrer que tothom té per imminent.

L'inventor, però, ha declarat que el seu propòsit era de realitzar noves experiències de televisió amb microondes.

Començaré — ha dit — amb petites distàncies, per exemple entre Rapallo i el meu yacht. Si les experiències surten bé augmentaré la distància entre l'emissor i el receptor. Amb ones curtíssimes, d'uns seixanta centímetres si fa no fa, hi hauria d'haver menys perturbacions, menys interferències i paràsits atmosfèrics; així mateix, els inconvenients deguts a les dobles imatges seran menys freqüents, degut al fenomen ben conegut de la reflexió de les ones sobre la capa de Heaviside.

Sobre les preteses experiències d'una radiació capaç d'aturar a distància els motors d'explosió, cosa que no han deixat de preguntar-li els periodistes, ha declarat: — Sempre serà possible, amb els moderns sistemes de protecció amb pantalles o filtres especials, anul·lar l'efecte de les ones elèctriques utilitzades per a deturar els motors a distància.

Notes de ràdio

Tanda d'exposicions

Ja havíem donat compte de la inauguració de la XII Exposició de la Ràdio que s'ha obert a Berlín, i els diaris han informat de l'incendi que, al cap de tres dies d'obertura, ha destruït tres dels halls i causat la mort de dues persones. Per aquest motiu han estat suspesos tots els banquets i recepcions oficials.

Com diem, allò d'aquesta exposició on s'ha posat més interès, és l'aparell popular, car el govern del Tercer Reich vol que a cada llar alemanya hi hagi aparell de ràdio, instrument de propaganda de les excel·lències del règim nazi.

Com a novetats sensorials, des del punt de vista tècnic, res a assenyalar. Com a detall curiós, i no gens sorprenent, direm que tots els que volen provar les seves aptituds fonològiques han de fer constar, en la demanda per escrit, que són d'origen ari.

També a Londres ha tingut lloc el Saló anual, a l'Olympia, com de costum. Es calcula que l'han visitat 250.000 persones, xifra exigua si es calcula que a Anglaterra hi ha set milions d'oients.

Tots els receptors exposats capten exclusivament, i en sordina, el National Programme. Així almenys es poden comparar els receptors sobre la base d'una mateixa audició d'una mateixa música.

Per bé que la B. B. C. treballa a fons en la televisió, no hi ha res exposat sobre aquest punt. Potser els constructors treballen en secret, esperant-se a presentar res fins que no siguin aparells ben posats a punt.

Com a novetats tècniques, no n'hi ha pas de grans a assenyalar. Encara s'exposen receptors de bateries. Les fotos que acompanyen aquestes ratlles mostren dues produccions curioses, potser més curioses que pràctiques.

De totes maneres, hi ha exposat un receptor de butxaca, de tres làmpares, no pas més gros que un vest pocket, sense antena ni alimentació exterior, d'una audició, amb auriculars, perfectament pura, que és capaç en ple de dia de captar adhoc alguna estació estrangera, i que es ven a dues lliures esterlines.

Un dels aspectes més interessants de l'Exposició de l'Olympia és el gran teatre — cinc mil espectadors — on la B. B. C., d'actuació prou acreditada pertot, dona cada dia tres programes sensorials.

El 5 de setembre s'obrirà a París el XII Saló de la T. S. F., que des de fa deu anys, en vista de la seva importància, s'ha fet independent del Saló de l'Auto. Es compta aquest any que els stands ocuparan prop de cinc mil metres quadrats, amb més de dos-cents expositors.

A més a més d'això, la Societat per a la Difusió de les Ciències i de les Arts, orga-

Cada classe de la població japonesa té, si no tant com el seu idioma, un cert nombre d'expressions propi i peculiar. Les dones han de recórrer sovint a altres termes que els emprats pel homes; en molts medis socials, que una dona parli amb expressions masculines és considerat, encara avui, una gran falta d'educació. Abans, existien dues llengües totalment distintes, una de masculina i una altra de femenina.

A més a més d'aquestes diferències socials i de sexe, la llengua escrita és tan diferent de les llengües parlades, que un

Saló de Londres. — Un aparell de ràdio en moble de vidre

japonès inculte no comprèn un text escrit que li llegeixin en veu alta.

En una situació així, es comprèn que la feina dels speakers japonesos no és gens còmoda. El fi de la ràdio és fer-se entendre de tothom; aquesta necessitat ha donat origen a un «idioma radiofònic», barreja de tots els diferents idiomes japonesos, els quals s'han de traduir al «japonès radiofònic», si cal.

Aquesta difusió d'un nou idioma té una importància social enorme, i molt més en un país com el Japó, que malgrat la seva industrialització intensa, ha conservat el seu esperit inalterable des de segles ençà.

Els autos amb ràdio

La ràdio en els autos representa un factor favorable als accidents, ja prou nombrosos perquè calgui augmentar-ne les causes?

Saló de Londres. — Un receptor d'una vàlvula i cigarrera alhora

nitzadora del Saló, ha projectat diverses instal·lacions complementàries: la T. S. F. a l'hospital, la T. S. F. per als cecs, etc.

Com és natural, també s'ha pensat completar el Saló amb bons programes d'emissions i conferències.

Així com el Saló de l'any passat era el de l'aparell menys car, aquest es vol que sigui el de la tècnica establitzada. En efecte, novetats tècniques essencials no se'n registren enlloc; els constructors es dediquen a millorar la construcció i l'acabat dels aparells.

La ràdio al Japó

La difusió de la cultura topa, en certs països, amb obstacles de mena molt diferent dels d'Europa. Es sabut, per exemple, que l'escriptura xinesa es compon de més de quaranta mil ideogrames, ben diferents dels nostres caràcters alfabètics, circumstància que fa impossible als xinesos l'ús del telègraf (en canvi, la transmissió en xinès mitjançant el heliògraf és indicadíssima). Aquesta complicació de l'escriptura contribueix en gran part a l'analfabetisme del país. El reformador de Turquia, Kemal Atatürk, tot i que l'escriptura turca no és ni de molt tan complicada com la xinesa, ha fet obligatori l'alfabet llatí, no sols seguint la seva tasca d'occidentalització, sinó també per a millorar la reduïda analfabetisme.

El desenvolupament de la ràdio japonesa (país també d'una escriptura complicadíssima) ha plantejat problemes d'un altre ordre. La dificultat, en aquest cas, no té de tècnica, car la ràdio transmet tota mena de sons, sinó que és lingüística. No existeix, en efecte, una sola llengua japonesa, sinó unes quantes.

Les misèries dels cafès concerts

(Ve de la pàgina 5)

—Sí. Però... Em van treure. No vaig voler acceptar certes proposicions que em va fer el director artístic, saps? Les que les accepten, aquestes proposicions, s'hi eternitzen, allà. Ara les altres... No s'hi estan gaires dies, no!

Edificant, tot plegat! Ara que, en ple estiu, els temes van tan escassos, potser que en parléssim de tot això. Potser que en parléssim de les misèries dels nostres cafès concerts. Que consti, però, que no pretenem descobrir cap Mediterrània. Tot el que direm, tots els vells clients d'aquests establiments ho saben. Però com que creiem que ningú no n'ha parlat públicament, i que són molts els que encara ho ignoren, els nostres comentaris interessaran segurament més d'un lector.

Als nostres cafès concerts, no duren al cartell les artistes que tenen talent. Ni les que, no tenint-ne, però amb sex appeal o el que sigui, plauen al públic i porten gent al local. No. Hi duren les que fan més botellitas en unes flottes, en les quals totes aquestes pobres noies han de satisfer els capritjos tirànics d'una clientela viciosa... I si no fan botelles, encara que tinguin talent, encara que portin gent al local, són acomiadades sense contemplacions.

L'altra nit, en un cafè concert de barriada, se'ns va assegurar a la taula una noia. Naturalment, com és costum en aquests llocs, es va apressar a confiar-nos les seves penes. Pretuberculosa, obligada a mantenir un home gandul i dues criatures malaltes, ens va demanar, ens va suplicar, ens va exigir gairebé, que la convidéssim. Perquè si no feia consumacions... Ah, si no feia consumacions! Al cap de pocs dies ja l'havien tret. El seu posat, la seva tristesa, la seva tímida, tenien més força repulsiu que seductora. Els clients no la convidaven.

Per què fa tants anys, no mesos ni setmanes, que aquesta ballarina o aquella cupletista actuen en aquest o en aquell local? Perquè fan botelles. O per altres causes més inconfessables. Perquè... Sabem d'un empresari que no contracta cap artista si abans no s'avé a acceptar aquelles certes proposicions, que acostuma a fer el director artístic esmentat més amunt. Edificant, tot plegat, oi?

Segurament pensareu que si aquestes noies accepten de fer tots aquests papers de l'auca, i altres de pitjors, és que les deuen pagar molt bé. No ho creieu. I pasmeu-vos. Sabeu quant guanyen les teloneres? Deu o dotze pessetes diàries. I vint-i-cinc les altres. I amb l'obligació de treballar de les quatre de la tarda a les quatre de la nit. Anem a pams, però. Aquestes quantitats no són del tot exactes. L'empresa cobra el deu per cent sobre el sou diari de l'artista. Aquest deu per cent és destinat a l'agent artístic o, a defecte d'aquest, és embutzacat per la dita empresa. Hi ha concerts que no descompten res a l'artista. Però, en aquest cas, el primer dia de treball l'artista no cobra ni un centímetre, els dissabtes, només percep la meitat del sou. Tot això, per a compensar el deu per cent que no es descompta. De més a més, l'artista paga tres pessetes setmanals a l'«abiosa» — degeneració curiosa d'«habilleuse» — Dues, tres o cinc, segons la categoria, a la clac, car si no paga no l'aplaudeixen. Dona també alguna cosa a l'home que tira el focus. I quatre o cinc pessetes al régisseur. I un tant a la florista perquè, estant-hi bé, aquesta li procurarà botelles. A les èpoques de tolerància, o de mitja tolerància, totes aquestes desgraciades es veuen obligades a oferir-se a la voracitat d'un públic enardit tal com Nostre Senyor les ha fetes. Aquesta obligació no figura en els contractes. Però hi ha la coacció. I aquelles que no s'avenen a ensenyar les intimitats són acomiadades al cap de dos o tres dies de tolerància. Ah! Si una artista treballa a la tarda, i fa festa a la nit, no cobra res, quan el més natural seria que percebes l'import de l'actuació de la tarda...

Sí, senyors! Si totes aquestes noies accepten de fer tots els papers de l'auca, i altres de pitjors, és per pura necessitat. Per pura misèria. Misèria amb la qual especulen tots els traficants de blanques, camuflats d'empresaris. El camí de Buenos Aires, plorat Londres!, s'assembla molt al que condueix als nostres cafès concerts.

I l'art, en tot això, quin paper hi juga? El mateix, si fa no fa, que en la indústria cinematogràfica. Aquí com allà, en les variats com en el cinema, la gent que porten el negoci només es preocupen de les seues interessos particulars. Només es preocupen de donar satisfacció a la caixa i al sexe. Caixa i sexe dicten els actes de tots aquests desaprovisos. I el públic? Bo, gràcies a Déu. D'aquest, que és el que paga, tots aquests senyors no en fan cap cas. És de l'últim que es recorden.

SEBASTIÀ GASCH

LES MALES LLENGÜES

—Aquesta dona no té res de natural.

—Sí, un fill...

(Gringoire, París)

SI ES ELÉCTRIC
1 PER AL VOSTRE AUTOMÒBIL
ha treballat en les
millors condicions de
preu i qualitat, el
GADATGE ELÉCTRIC
CARRER MOIA, 6-8 (Ambau i Diagonal)

CAMISERIA
FITO
CAMISER
ESPECIALISTA
EXIT EN LA MIDA
JAUME I, 11
Telèfon 41655